

The background of the entire page is the European Union flag, featuring a blue field with twelve yellow five-pointed stars arranged in a circle. The flag is shown with a slight wavy texture, suggesting it is a fabric.

Využitie eurofondov na Slovensku - analýza stavu

2022

**renew
europe.**

Obsah

Využitie eurofondov na Slovensku	1
– analýza stavu	1
2022	1
Zoznam skratiek	3
Úvod	4
1. Základné pojmy a údaje	5
1.1. Čo sú eurofondy?	5
1.2. Na aký objem eurofondov majú nárok jednotlivé ČŠ?	5
1.3. Kto financuje EŠIF?	8
2. Aktuálny stav v čerpaní EŠIF	9
2.1. Vývoj čerpania EŠIF v SR	9
2.2. Vývoj čerpania EŠIF v EÚ	10
2.3. Vývoj čerpania fondov politiky súdržnosti PO 2007-2013	14
3. Vývoj čerpania prostriedkov politiky súdržnosti v PO 2014-2020 podľa tematického zaradenia	16
3.1. Rozdelenie alokácie politiky súdržnosti podľa tematických cieľov	16
3.2. Vývoj čerpania politiky súdržnosti v SR podľa tematických cieľov	18
3.3. Miera alokovania prostriedkov v jednotlivých TC politiky súdržnosti	20
3.4. Porovnanie vývoja čerpania a miery alokovania prostriedkov politiky súdržnosti podľa TC vo V4, najpomalšom a najrýchlejších ČŠ EÚ	22
3.5. Potenciál a obmedzenia hľadania inšpirácie z vývoja čerpania v iných ČŠ EÚ	38
4. Dôsledky oneskoreného čerpania EŠIF	40
4.1. Vplyv oneskoreného profilu platieb na reálnu hodnotu využitých prostriedkov	40
4.2. Vplyv profilu platieb na multiplikačný efekt investícií z EŠIF	42
4.3. Vplyv oneskoreného profilu platieb na výšku prepadnutých prostriedkov (dekomitmenty)	44
4.4. Vplyv oneskoreného profilu platieb na spustenie ďalšieho programového obdobia	45
Záver	47

Zoznam skratiek

ČŠ	členský štát	RV	rozvoj vidieka
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	ENRF/EMFF	E u r ó p s k y námorný a rybársky fond
HDP	hrubý domáci produkt	FEAD	Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby
HND	hrubý národný dôchodok	YEI	I n i c i a t í v a n a p o d p o r u zamestnanosti mladých ľudí
SPP	spoločná poľnohospodárska politika	MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
EHS	E u r ó p s k e h o s p o d á r s k e spoločenstvo	MF SR	Ministerstvo financií SR
KF/CF	Kohézny fond	PO	programové obdobie
EFRR/ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja	EK	Európska Komisia
ESF	Európsky sociálny fond	TC	tematický cieľ
VFR	Viacročný finančný rámec		
EPFRV/EAFRD	E u r ó p s k y poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka		

Zoznam ČŠ EÚ

AT	Rakúsko	LT	Litva
BE	Belgicko	LU	Luxembursko
BG	Bulharsko	MT	Malta
CY	Cyprus	NL	Holandsko
CZ	Česko	PL	Poľsko
DK	Dánsko	PT	Portugalsko
EE	Estónsko	RO	Rumunsko
FI	Fínsko	SK/SR	Slovensko
FR	Francúzsko	SI	Slovinsko
DE	Nemecko	ES	Španielsko
EL/GR	Grécko	SE	Švédsko
HU	Maďarsko	UK	Spojené kráľovstvo
IE	Írsko		
IT	Taliansko		
LV	Lotyšsko		

Úvod

„Na problémy s čerpaním eurofondov z dôvodu stúpajúcich cien stavebných materiálov a pohonných látok sa obce a mestá sťažujú už dlhšie.

Mnohé samosprávy v posledných mesiacoch zistili, že európske dotácie im pre infláciu nestačia na pokrytie nákladov spojených s realizáciou ich projektu.“

Zdroj: Denník SME, 31.5.2022

Na podobné správy sme v poslednej dobe - v časoch najvyššej inflácie za posledných 20 rokov, mohli natrafiť na viacerých miestach. Hoci podobné správy nie sú práve povzbudivé, predsa zahŕňajú jeden pozitívny element – konečne sa aj na Slovensku rozbieha diskusia nielen o účtovnom čerpaní/nečerpaní eurofondov, ale aj o dôsledkoch ich oneskoreného nábehu, resp. pomalého využívania.

Cieľom tejto štúdie nie je hĺbková analýza príčin nízkeho čerpania eurofondov na Slovensku, ale skôr zarámčovanie tejto diskusie do európskeho kontextu a poukázanie na dôsledky oneskoreného profilu čerpania.

Pri tejto práci budeme využívať verejne dostupné databázy EK, ktoré nám dovoľia porovnávať vývoj v jednotlivých ČŠ EÚ, pričom pri porovnávaniach budeme klásť dôraz na situáciu vo zvyšných štátoch V4.

V prvej kapitole si predstavíme základné pojmy a údaje súvisiace s touto témou, pričom doplníme informácie o tom, ako vznikajú alokácie jednotlivých fondov EŠIF a kto ich financuje.

Nadviažeme popisom sumárneho vývoja čerpania v jednotlivých štátoch EÚ, ako aj vývoja podľa fondov a spätne sa obzrieme

aj k predchádzajúcemu programovému obdobiu.

V tretej kapitole zjeme štruktúru údajov a budeme analyzovať úroveň čerpania podľa jednotlivých tematických cieľov politiky súdržnosti a navyše pridáme informáciu o objeme vybraných projektov, ktorý ako predstihový ukazovateľ predznamenáva budúce čerpanie. Zároveň v tejto časti prinesieme aj niekoľko odporúčaní k zrýchleniu tempu čerpania.

Štvrtá kapitola bude výlučne pojednávať o možných dôsledkoch oneskoreného profilu čerpania eurofondov.

V závere zhrnieme pozorovania v jednotlivých celkoch – pri popise súčasného stavu čerpania, jeho dôsledkoch na ekonomiku SR a odporúčaniami pre súčasnú aj budúcu implementáciu.

1. Základné pojmy a údaje

1.1. Čo sú eurofondy?

Pod pojmom eurofondy si verejnosť často predstavuje všetky príjmy SR z rozpočtu EÚ. Štandardne sa ale názov eurofondy používa iba pre príjmy SR z politiky súdržnosti, a teda nezahŕňa priame platby farmárom a ďalšie programy, ktoré priamo riadi Európska komisia. Pre programové obdobie (PO) rokov 2014 až 2020 je pre eurofondy zaužívaná skratka EŠIF – Európske štrukturálne a investičné fondy. EŠIF sa od zvyšných príjmov z rozpočtu EÚ líšia tým, že na ich spravovaní sa spolu s európskymi inštitúciami (Európska Komisia) podieľajú aj národné subjekty. V praxi sa pre politiku súdržnosti stretávame aj s pojmami ako regionálna politika, alebo štrukturálne fondy. Pre lepšie pochopenie toho, prečo sa tieto pojmy prelínajú, čo sú eurofondy vlastne zač a pre aké potreby vznikli, je dobré obzrieť sa späť k histórii európskej (ekonomickej) integrácie.

Zo začiatku tvorili európske spoločenstvá štáty s približne rovnakou úrovňou ekonomickej vyspelosti (meranou cez HDP na obyvateľa), a preto v tomto období neregistrujeme vysokú potrebu stierania rozdielov. Samozrejme, aj v tejto dobe panovali obavy z dopadov otvorenia hospodárskeho priestoru voči ostatným štátom, diskusia bola avšak vedená skôr v rovine priemyselné centrá (DE, NL, BE) vs. rurálne oblasti (FR, IT) a jej výsledkom bolo vytvorenie spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), ktorá tvorila až 90% všetkých výdavkov rozpočtu európskych spoločenstiev.

Potreba vyrovnávania ekonomických rozdielov a obzvlášť potreba vyrovnávať ich inak ako prostredníctvom SPP sa zvýšila až v polovici 80-tych rokov po rozšírení EHS o chudobnejšie štáty - IE, EL, PT a ES a po znovuzjednotení DE. Tieto štáty, resp. ich regióny, boli na otvorenom trhu v znevýhodnenej situácii voči pôvodným bohatším štátom. Prostriedky z politiky súdržnosti boli vo významnej miere určené na prepojenie infraštruktúry s pôvodnými regiónmi, s cieľom dosiahnuť lepšie prepojenie jednotného trhu. Do tohto obdobia datujeme vznik Kohézneho fondu¹ (KF/CF) ako aj výrazné navýšenie dovtedy málo objemných štrukturálnych fondov: Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR/ERDF)² a Európskeho sociálneho fondu (ESF). Po východnom rozšírení EÚ sa objem prostriedkov pre štrukturálne fondy niekoľkonásobne zvýšil a pri postupnom útlme SPP sa politika súdržnosti stala rozpočtovo najvýznamnejšou politikou EÚ.

S pribúdajúcimi skúsenosťami s politikou súdržnosti z jednotlivých ČŠ sme začali zaznamenávať viacero príkladov dobrej praxe (IE, východné DE), ale aj príklady, kedy ani významná pomoc z EÚ nepomohla dlhodobo zvýšiť životnú úroveň v niektorých štátoch (prevažne z juhu EÚ). Toto bolo impulzom pre reformu politiky súdržnosti, ktorá sa prejavila v sprísnení podmienok využívania prostriedkov a vo väčšom prepojení na iné európske politiky.

1.2. Na aký objem eurofondov majú nárok jednotlivé ČŠ?

Už od roku 2005 sa na prerozdeľovanie alokácie fondov pol. súdržnosti používa

¹ Cieľom KF je podpora v environmentálnych oblastiach a prepájanie trans európskych sietí.

² Cieľom EFRR je znižovanie ekonomických rozdielov medzi jednotlivými regiónmi EÚ.

tzv. Berlínska metodológia. Táto sa s menšími obmenami používa doteraz a bola aj základom pre určenie alokácie SR na obdobie rokov 2014 až 2020 v rámci Viacročného finančného rámca (VFR) pre toto obdobie³.

Jej prvým a najdôležitejším krokom je rozdelenie jednotlivých štátov a regiónov do kategórií s rôznou intenzitou pomoci z rozpočtu EÚ.

Menej rozvinuté ČŠ majú nárok na podporu z KF. Patria sem tie ČŠ, ktoré nedosahujú 90% priemernej ekonomickej vyspelosti priemeru EÚ meranej hrubým národným dôchodkom (HND) na obyvateľa. Výška národnej alokácie KF závisí od rozlohy, počtu obyvateľov a ekonomickej vyspelosti⁴.

Pre účely zaradenia regiónov medzi menej rozvinuté (do 75% EÚ priemeru), prechodné (medzi 75% a 90% EÚ priemeru) a viac rozvinuté regióny (viac ako 90% EÚ priemeru) sa používa výška HDP regiónu na obyvateľa. Územie EÚ je rozdelené na 242 tzv. NUTS2 regiónov⁵ pričom platí, že najväčšiu intenzitu pomoci dosahujú menej rozvinuté regióny. Prechodné a viac rozvinuté regióny sú oprávnené iba na výrazne nižšiu pomoc v porovnaní s menej rozvinutými regiónmi. V SR sa nachádzajú 4 NUTS2 regióny:

- Bratislavský kraj (viac rozvinutý región, 162% priemeru EÚ⁶),
- Západné Slovensko (menej rozvinutý región, 65% priemeru EÚ, tvoria ho kraje: TT, TN a NR),

- Stredné Slovensko (menej rozvinutý región, 56% priemeru EÚ, tvoria ho kraje: ZA a BB)
- a Východné Slovensko (menej rozvinutý región, 50% priemeru EÚ, tvoria ho kraje: PO a KE).

Konkrétna alokácia pre región znovu závisí od počtu obyvateľov a ekonomickej vyspelosti regiónu, ale závisí aj od ďalších faktorov, ako napr. výška nezamestnanosti a od toho, či sa menej rozvinutý región nachádza v chudobnejšom alebo bohatšom štáte.

Alokácia pre konkrétny ČŠ je následne vypočítaná ako súčet alokácií jeho NUTS2 regiónov a v prípade kohéznych štátov doplnená o alokáciu z KF. Maximálna výška alokácie pre daný ČŠ bola určená ako 2,35% jeho HDP, resp. ako 110% jeho alokácie z predošlého programového obdobia (pre roky 2007 až 2013). Výsledná alokácia je rozdelená medzi 3 fondy pol. súdržnosti – KF, EFRR a ESF.

Vstupnými údajmi pre výpočty sú štatisticky získané údaje za obdobie predchádzajúce schváleniu príslušného Viacročného finančného rámca EÚ. Pre VFR 2014-20 to boli údaje za roky 2007 až 2009, pri prepočítaní obálok politiky súdržnosti v roku 2017 boli použité údaje z rokov 2012 až 2015. Veľký časový rozdiel medzi obdobím, na základe ktorého vzniká oprávnenosť (2007-09 resp. 2012-15) a obdobím v ktorom môžu byť prostriedky použité (2014-23) spôsobuje, že prostriedky využité ku koncu

³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-37-2013-INIT/en/pdf>, VFR – dlhodobý (sedemročný) rozpočet EÚ

⁴ Čím hlbšie je ekonomická vyspelosť ČŠ pod 90% priemeru Únie, tým viac prostriedkov daný štát získa (ale stále s ohľadom na jeho rozlohu a počet obyvateľov).

⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background>

⁶ Údaje za rok 2020, pre potreby určenia alokácie pol. súdržnosti na roky 2014 až 2020 sa používali hodnoty v sledovanom ukazovateli za obdobie rokov 2007 až 2009.

programového obdobia už možno neadresujú pôvodnú výzvu, na základe ktorej boli sprístupnené (napr. ekonomická vyspelosť regiónu a jeho potreby sa medzi rokmi 2007 a 2023 mohli výrazne zmeniť).

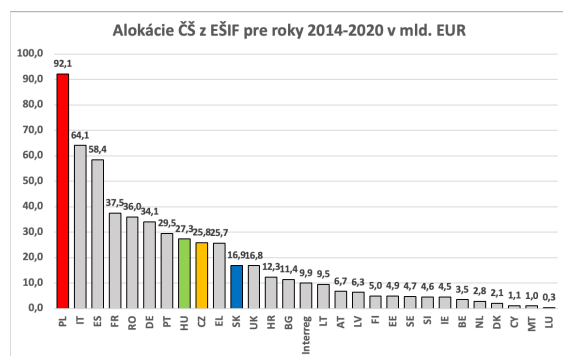
Pre alokáciu rozvoja vidieka nie je zverejnená podrobná metodológia, vychádza ale najmä z podielu počtu obyvateľov žijúcich v rurálnych územiach.

Sumárne boli vyššie uvedenými spôsobmi jednotlivým ČŠ pridelené prostriedky vo výške:

554 678 039 932 EUR

v nasledovnom členení medzi ČŠ:

Graf 1 – rozdelenie alokácie EŠIF medzi jednotlivé ČŠ EÚ

Zdroj: EK

pričom SR prislúcha suma:

16 850 605 371 EUR⁷.

Tieto astronomické sumy predstavujú alokáciu z EÚ zdroja, ktoré sú ešte doplnené národným spolufinancovaním a v prípade SR tak spolu predstavujú investičný balík vo výške takmer 20 miliárd EUR.

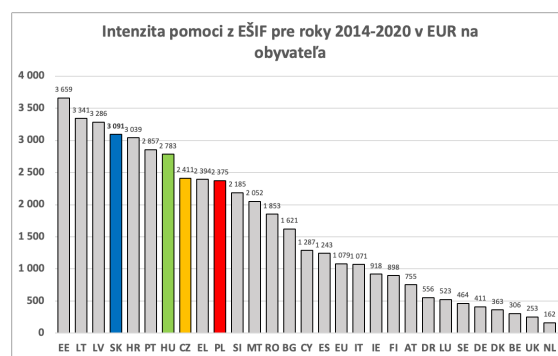
Z grafu 1 je možné pozorovať, že suverénne najväčším príjemcom

prostriedkov z EŠIF je PL, za ktorým nasledujú IT a ES, ktoré síce dosahujú pomerne vysokú ekonomickú vyspelosť na národnej úrovni, avšak na regionálnej úrovni majú tieto ČŠ veľký počet menej rozvinutých regiónov.

Sumy pre členské štáty sú rozdelené (nie rovnomerne) na jednotlivé roky programového obdobia, pričom na využitie obálky pre rok N majú členské štáty čas do konca roku N+3. Programové obdobie rokov 2014 až 2020 bude teda ukončené až koncom roka 2023⁸ a Slovensko ešte môže využiť obálku pre rok 2019 (do konca roku 2022) a rok 2020 (do konca roku 2023). Ak ČŠ nestihne využiť obálku pre rok N do konca roku N+3, hovoríme o zrušení záväzku EK vyplatiť danému ČŠ nevyužitú časť alokácie, tzv. decommitment.

Lepší obraz o veľkosti alokácie jednotlivých ČŠ EÚ ponúka graf 2, na ktorom je zobrazená intenzita pomoci z EŠIF, vyjadrená ako národná alokácia na počet obyvateľov daného ČŠ.

Graf 2 – intenzita pomoci z EŠIF na 1 obyvateľa

Zdroj: EK

3 091 EUR

⁷ Naprieč analýzou používame údaje z portálu cohesiondata.ec.europa.eu, ktoré sa môžu líšiť od dát zverejňovaných na SK webových sídlach, Informácia o implementácii EŠIF k 30.06.2022 vypracovaná MIRRI SR uvádza ako celkovú výšku alokácie SR údaj 16 720 782 334 EUR.

⁸ V prípade rozvoja vidieka oprávnenosť nákladov končí 31.12.2025.

Tentokrát sa jedná o omnoho skromnejšiu sumu, ktorá ale hovorí o tom, že pri prepočte na jedného obyvateľa⁹, by každý občan SR obdržal z prostriedkov z EŠIF približne 3 091 EUR. Táto suma vyjadruje aj tzv. intenzitu pomoci z EÚ (v rámci EŠIF), priemerná hodnota za EÚ28 predstavuje 1079 EUR. Intenzita pomoci z EŠIF v prípade SR predstavuje takmer trojnásobok priemeru EÚ a radí SR na 4. miesto v EÚ (po EE, LT, LV).

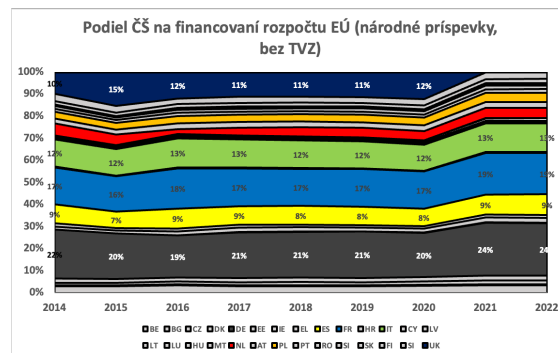
6 512 556 492 EUR

O využitie tejto sumy SR bude bojovať do 31.12.2023. Ide totiž o výšku nedočerpanej alokácie na obyvateľa. V nasledovných kapitolách si ukážeme či ide o vysokú sumu v porovnaní s inými štátmi, čo sa dá spraviť, aby sa čerpanie SR v budúcnosti zrýchlilo a pozrieme sa na dôsledky doterajšieho tempa čerpania eurofondov v SR.

1.3. Kto financuje EŠIF?

EŠIF sú podobne ako iné politiky EÚ financované zo všeobecného rozpočtu EÚ, do ktorého ČŠ prispievajú na základe ich ekonomickej vyspelosti (zdroj založený na HND), výberu DPH (zdroj založený na DPH), resp. prostredníctvom tradičných vlastných zdrojov (TVZ, časť výberu cla). Pri EŠIF nemá žiaden ČŠ vyrokovanú výnimku (opt-out), takže EŠIF sú financované rovnakým podielom, akým ČŠ prispievajú do rozpočtu EÚ. Nižšie uvedený graf dokumentuje podiel jednotlivých ČŠ, pričom dominantná časť príspevkov je znášaná 6 štátmi – DE, FR, IT, ES, PL a NL (do roku 2020 aj UK).

Graf 3 – podiel ČŠ na financovaní rozpočtu EÚ

Zdroj: MF SR, EK

Príspevky zvyšných ČŠ sú zámerne zobrazené jednou farbou, nakoľko ich sumárny príspevok je iba cca 25%.

Po odchode UK z EÚ sa podiel všetkých zvyšných ČŠ na financovaní rozpočtu EÚ zvýšil, čím sa zhoršila aj čistá finančná pozícia jednotlivých ČŠ vo vzťahu k EŠIF. Pri vyspelých ČŠ to znamená, že ich pozícia je ešte viac deficitná (záporná), pri kohéznych ČŠ sa znížila miera v akej benefitujú z tejto politiky. S prebiehajúcou konvergenciou chudobnejších ČŠ k priemeru EÚ (s výnimkou napr. v prípade SR a EL, ktorých zaostávanie sa prehĺbuje) bude čistá finančná pozícia kohéznych ČŠ ďalej klesať.

⁹ Počet obyvateľov = priemerná výška populácie za roky 2014-2023 podľa údajov EK (AMECO, tabuľka NPTD)

2. Aktuálny stav v čerpaní EŠIF

2.1. Vývoj čerpania EŠIF v SR

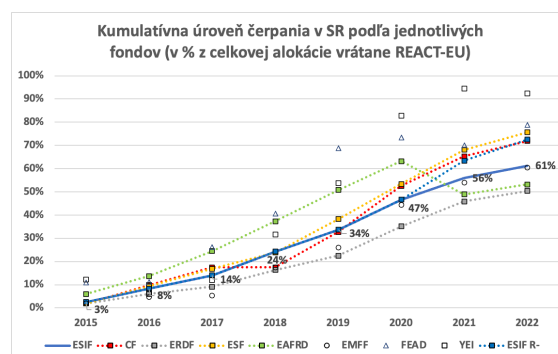
K 15.7.2022 dosiahlo využitie EŠIF14-20 na Slovensku úroveň 61% celkovej alokácie SR. Tento údaj predstavuje podiel už prijatých finančných prostriedkov z EÚ (platby EÚ, EÚ zdroj, 10,3 mld. EUR) na celkovej alokácii pre SR (záväzky EÚ, 16,8 mld. EUR). Nedočerpaných 31% alokácie predstavuje 6,5 mld. EUR resp. 6,15% očakávaného HDP SR za rok 2022¹⁰. Znamená to ale, že v najbližších 18-tich mesiacoch je potrebné dočerpať približne podobne veľkú alokáciu, ako bola SR schopná vyčerpať počas rokov 2014 až 2020, a to už pri paralelnom spustení programov nového VFR EÚ (pre roky 2021 až 2027).

Toto číslo – 61% samo o sebe nemusí mať takmer žiadnu výpovednú hodnotu. Pre pochopenie aktuálneho stavu je potrebné pozrieť sa na vývoj v jednotlivých rokoch a fondoch, situáciu v iných štátoch (ČŠ majú relatívne rovnaké podmienky), porovnanie s predchádzajúcim programovým obdobím, detailnejšiu štruktúru jednotlivých položiek ako aj okolnosti prijatia európskej a národnej legislatívy.

Na nižšie uvedenom grafe si možno všimnúť pomalý nábeh v SR počas prvých rokov PO 2014-20. Do roku 2016 sa nevyužila ani desatina obálky. Je to spôsobené viacerými faktormi, najmä oneskoreným prijatím EÚ legislatívy¹¹ a jej

následným zavádzaním do praxe v SR. Najdôležitejším faktorom je ale samotná povaha EŠIF, ktoré sú z veľkej časti tvorené komplexnejšími investíciami. Od vyhlásenia výzvy, výberu projektov, obstarávania a samotného uskutočnenia investície tak môže uplynúť dlhé obdobie.

Graf 4 – kumulatívna úroveň čerpania EŠIF v SR podľa fondov

Zdroj: EK¹²

Obmedzením grafu 4 je to, že predstavuje kumulatívny vývoj všetkých prijatých platieb z EÚ, ktorý zahŕňa jednak preplatenie už investovaných prostriedkov (priebežné platby), ale aj platby počiatočného a ročného predbežného financovania. Tieto na začiatku PO predstavujú väčšiu časť celkových platieb z EÚ a ich úhrada zo strany EÚ nezahŕňa informáciu o pokroku v reálnom (a nie iba účtovnom) čerpaní EŠIF.

Presnejší obraz nám podáva graf 5, ktorý sleduje výlučne objem priebežných platieb. Do roku 2016 SR prakticky nezaznamenala žiadne priebežné platby. Nástup KF(CF) a ESF možno datovať už do roku 2016 s výraznou akceleráciou v rokoch 2019 a 2020. Využitie EFRR(ERDF)

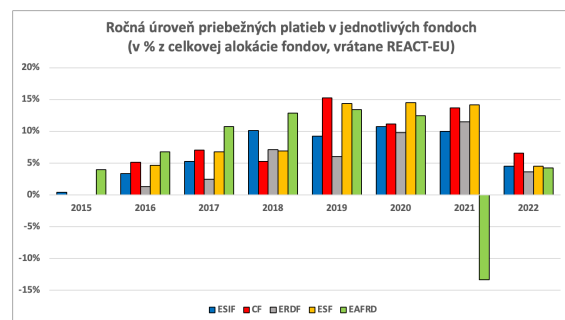
¹⁰ 105,9 mld. EUR – ide o HDP v bežných cenách a odhad EK z Letnej ekonomickej prognózy

¹¹ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013](#), ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde... č. 1083/2006

¹² Hlavným zdrojom dát naprieč analýzou budú údaje zverejnené EK na portáli <https://cohesiondata.ec.europa.eu>.

je oproti týmto fondom výrazne oneskorené. Pri RV (EAFRD) zaznamenávame rýchly nástup už v roku 2015 s ďalším zrýchlením v nasledujúcich rokoch a zápornou hodnotou v roku 2021. Údaje za rok 2021 pri väčšine fondov predstavujú prerušenie časového radu, nakoľko alokácia viacerých fondov bola dodatočne navýšená v rámci podpory ekonomiky EÚ v súvislosti s pandemiou covid-19 (v rámci schémy REACT-EU, resp. RV). V prípade SR bola týmto spôsobom najviac navýšená práve alokácia pre RV a tým pádom sa percentuálna úroveň využitia tohto fondu matematicky znížila (vyššie číslo v menovateli)¹³.

Graf 5 – ročná úroveň čerpania EŠIF podľa fondov

Zdroj: EK

Zostaňme ale ešte chvíľu pri rozvoji vidieka. Vývoj jeho čerpania je skreslený tým, že veľká časť príjmov z EÚ zahŕňa platby na základe nárokov, pri ktorých musia prijímatelia splniť zväčša iba jednoduchšie podmienky. Pri ostatných fondoch avšak dominuje spôsob financovania na základe preplatenia nákladov, kedy prijímatelia musia predkladať žiadosti o náhradu nákladov, pričom tento spôsob obsahuje často

zložité pravidlá o oprávnenosti nákladov, verejnom obstarávaní a štátnej pomoci.¹⁴

Obdobný princíp sa uplatňuje aj v rámci ESF, kde prijímateľom značnej časti prostriedkov z rozpočtu EÚ sú jednotlivé úrady práce (resp. Ústredie PSVaR), ktoré kontrolujú plnenie kritérií na pridelenie pomoci voči cieľovej skupine (napr. uchádzač o zamestnanie). ESF tým je tým pádom menej poznačený zložitou spojenou s verejným obstarávaním resp. skúmaním dodržiavanie pravidiel štátnej pomoci.

V rámci fondov tak možno porovnať iba vývoj KF a EFRR, ktoré si sú podobné charakterom investícií aj spôsobom ich preplácania z EÚ. Tu sa ukazuje, že čerpanie KF je výrazne rýchlejšie ako čerpanie EFRR, a to aj napriek vyššej investičnej náročnosti projektov financovaných prostredníctvom KF.

Z vyššie uvedených zistení a pri absencii dodatočných dát nie je možné podať jednoznačný obraz o stave a vývoji využitia EŠIF v podmienkach SR. Bohužiaľ, verejne dostupné dokumenty k implementácii EŠIF obsahujú výlučne tento typ informácií¹⁵. Pri ďalšej analýze je preto potrebné zamerať sa aj na vývoj v ostatných štátoch EÚ a najmä na porovnanie v rámci V4.

2.2. Vývoj čerpania EŠIF v EÚ

Pri porovnávaní s ostatnými štátmi EÚ sa naďalej budeme sústrediť na kumulatívnu úroveň čerpania v jednotlivých rokoch programového obdobia. Pohľad na úroveň

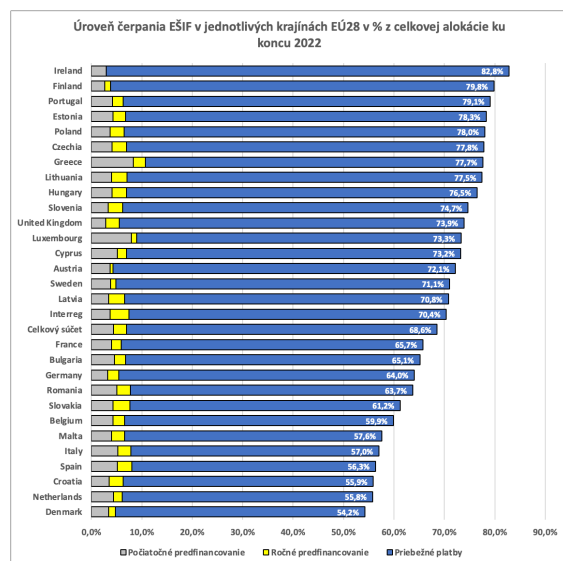
¹³ Navýšenie alokácií SR: EPFRV o 740 mil. EUR, ESF o 402 mil. EUR, EFRR o 195 mil. EUR, alokácie jednotlivých fondov zaznamenali zmenu aj v roku 2022 avšak už menej výraznú.

¹⁴ [Výročná správa o plnení rozpočtu EÚ za rozpočtový rok 2020](#), bod 1.18, Európsky dvor audítorov, Luxemburg, 2021

¹⁵ Zo zverejnených správ na portáli partnerskadohoda.gov.sk iba jedna správa (ročná informácia k 31.12.2018) obsahuje informáciu o porovnaní vývoja v rámci EÚ 28.

čerpania k 15.7.2022 je zobrazený na nasledujúcom grafe:

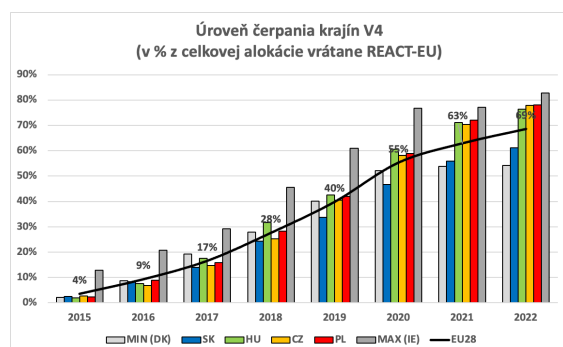
Graf 6 – úroveň čerpania EŠIF v krajinách EÚ28

Zdroj: EK

Úroveň čerpania vo výške 61% zaraďuje SR na spodné priečky v rámci EÚ. Informácie o vývoji čerpania v čase nám poskytuje graf 7, kde okrem úrovne štátov V4 budeme sledovať aj priemernú hodnotu za EÚ (vrátane UK) ako aj najpomalší a najrýchlejší členský štát.

Graf 7 – úroveň čerpania krajín EÚ28

Zdroj: EK

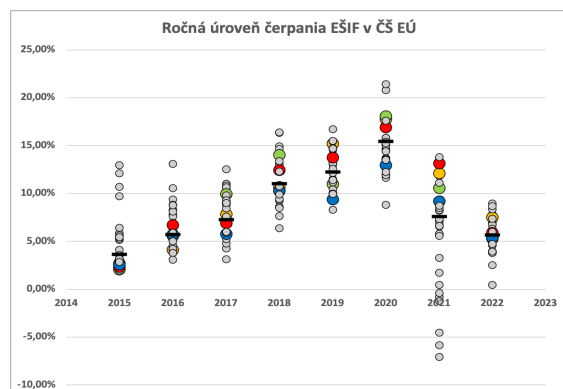
Z vyššie uvedeného grafu vyplýva, že až do roku 2018 úroveň čerpania EŠIF v SR viacmenej kopírovala úrovne krajín V4. Od roku 2019 avšak SR začína výrazne zaostávať a tento trend sa v ďalších rokoch

iba prehĺbuje, pričom úrovňou čerpania SR patrí k najpomalším štátom EÚ. Zvyšné štáty V4 sa postupne dostávajú nad priemer EÚ, takmer až k najrýchlejším štátom. Na dátach taktiež vidno zlom v časovom rade od roku 2021 – viaceré členské štáty EÚ, predovšetkým tie zo západnej časti, zaznamenali v rámci pomoci z REACT-EU (a RV) výrazné navýšenie alokácie¹⁶, čo znižuje ich pozíciu v čerpaní v rámci EÚ. Týmto spôsobom je možné vysvetliť aj relatívne zaostávanie DK, ktoré pred touto zmenou dosahovalo rýchlejšie čerpanie ako SR, ale z dôvodu pridelenia dodatočnej alokácie v roku 2021 sa jeho relatívna pozícia zhoršila. Pri nasledujúcich porovnaniach budeme preto rozlišovať medzi úrovňou čerpania bez alokácie REACT-EU (a navýšenia RV) a úrovňou s touto alokáciou (a navýšením RV).

Pri pohľade na ročnú mieru čerpania prostriedkov z EŠIF (graf 8) možno konštatovať, že SR (modrá farba) dosahovala podpriemernú úroveň čerpania v každom roku okrem roku 2021. Naopak HU (zelená farba) a PL (červená farba) zaznamenali nadpriemerné hodnoty čerpania už od roku 2016, v prípade CZ (oranžová farba) od roku 2017. Graf taktiež znázorňuje zlom v dátach v roku 2021, kedy niektoré ČS vplyvom navýšenia ich alokácie v rámci REACT-EU (a RV) dosahovali záporné hodnoty.

¹⁶ Priemerné navýšenie alokácie v EÚ rok 2022 vs. rok 2020: +17%, v prípade SR rast o 9% ale napr. LU + 123%, NL +43%, IT +36%, DK +36%, ES +35%, AT +35%.

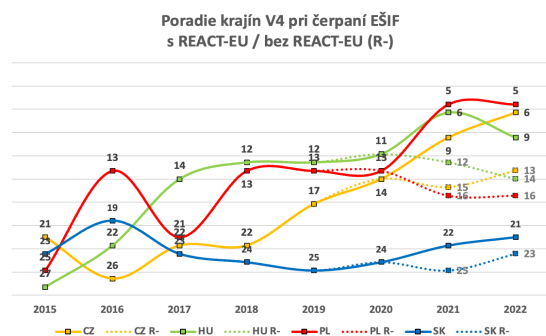
Graf 8 – ročná úroveň čerpania EŠIF v jednotlivých ČŠ EÚ

Zdroj: EK

Na vývoj úrovne čerpania jednotlivých členských štátov EÚ sa môžeme pozrieť aj pomocou sledovania ich poradia v rámci EÚ, ktoré bude v tejto štúdii predstavovať druhý typ premennej pre sledovanie rýchlosti ČŠ vo využívaní prostriedkov z EÚ. Nevyhnutnou podmienkou tohto prístupu je predpoklad rovnakých podmienok čerpania naprieč všetkými ČŠ EÚ. Prostriedky z politiky súdržnosti sú avšak dopĺňané národným spolufinancovaním, a teda schopnosť ČŠ čerpať prostriedky z EÚ je limitovaná aj fiškálnou situáciou v danom štáte. EK avšak vo viacerých prípadoch povolila členským štátom s obmedzenou fiškálnou kapacitou jednoduchšie podmienky čerpania eurofondov. Súhrnne tak predpoklad rovnakých podmienok naprieč EÚ považujeme za zachovaný.

Graf 9 – poradie krajín V4 pri čerpaní EŠIF

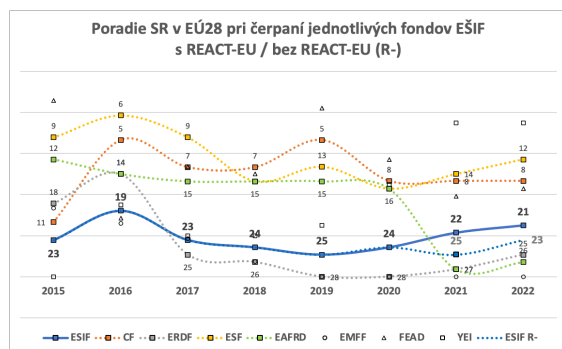
Zdroj: EK

Graf 9 potvrdzuje predošlé zistenia o pomalom čerpaní v SR. Štáty V4 v prvých rokoch programového obdobia dosahovali približne rovnaké priečky – úrovňou čerpania sa zaradovali na chvost EÚ. Až na výnimku v podobe SK sa ale postupne dokázali priblížiť k priemeru EÚ, HU už v roku 2017, PL v roku 2018 a CZ v roku 2019, pričom ku koncu obdobia sa prepracovali až do prvej tretiny ČŠ. Pozícia SR avšak postupne klesala z 19. miesta v roku 2016 až na 25. miesto v roku 2019 s miernym nárastom v rokoch 2021 a 2022. Ak by sme ale porovnávali mieru čerpania voči pôvodnej alokácii EŠIF (bez dodatočnej alokácie z REACT-EÚ a RV) SR dosahuje 23. priečku a zvyšné štáty V4 dosahujú iba priemerné hodnoty.

Graf 10 poskytuje informácie o poradí SR v rámci EÚ28 pri čerpaní jednotlivých fondov politiky súdržnosti, RV (EAFRD) a ENRF (EMFF). Napriek celkovej podpriemernej hodnote pre SR viaceré fondy dosahujú priemerné až nadpriemerné výsledky. Premiantom je čerpanie ESF, pri ktorom SR dosiahla 12. priečku v EÚ. Pri čerpaní KF (CF) SR dosahuje priemernú pozíciu – 8. priečka zo 16 ČŠ oprávnených na prostriedky z tohto fondu. Pozíciu blízko priemeru EÚ dosahoval do roku 2020 aj RV, avšak od roku 2021 zaznamenávame prepád až ku koncu rebríčka, čo je spôsobené už skôr spomenutým výrazným navýšením alokácie rozvoja vidieka v roku 2021. Dlhodobu najslabšie výsledky spomedzi čerpania jednotlivých fondov dosahujú EFRR (ERDF) a ENRF (EMFF), pri EFRR sa SR už 5 rokov za sebou pohybuje medzi 3 najpomalšími ČŠ EÚ, pri ENRF SR dlhodobu dosahuje najhoršiu pozíciu v EÚ¹⁷.

¹⁷ Objem alokácie ENRF, FEAD, YEI je výrazne nižší oproti zvyšným fondom pol. súdržnosti, a preto ich nebudeme ďalej analyzovať.

Graf 10 – poradie SR v rámci EÚ28 pri čerpaní jednotlivých fondov EŠIF
jednotlivých fondov EŠIF

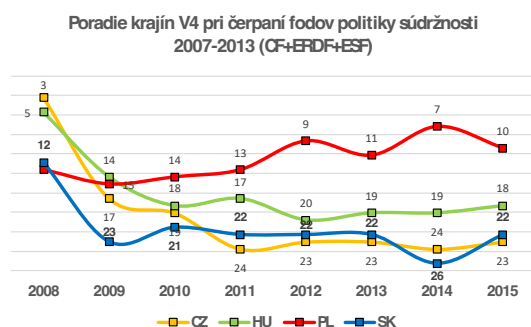
Zdroj: EK

2.3. Vývoj čerpania fondov politiky súdržnosti PO 2007-2013

Sledovanie poradia jednotlivých ČŠ pri čerpaní EŠIF nám umožňuje abstrahovať od špecifik jednotlivých PO (napr. pri podmienkach predfinancovania alebo zúčtovania platieb) a predlžuje časový rad jednotlivých pozorovaní.

Vývoj v rokoch 2008 až 2015¹⁸ ukazuje, že krajiny V4 s výnimkou PL dosahovali podpriemerné úrovne čerpania. Znamená to teda, že CZ a HU sa podarilo v súčasnom PO výrazne zrýchliť čerpanie fondov a PL si udržalo rýchle tempo z minulosti. SK sa zo spodných priečok v rámci EÚ doteraz nepodarilo odlepiť, čo poukazuje na dlhodobý problém s čerpaním fondov EÚ na Slovensku.

Graf 11 – poradie krajín V4 pri čerpaní politiky súdržnosti 2007-2013

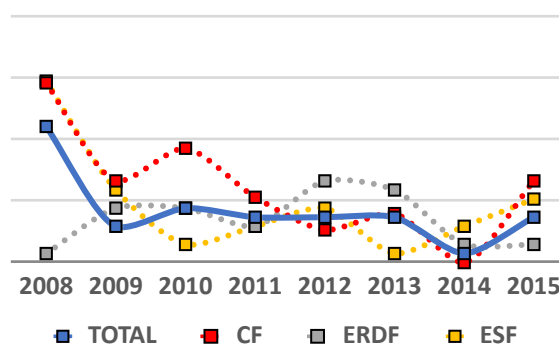
Zdroj: EK

Množiny sledovaných EŠIF fondov v rokoch 2014-2020 a fondov politiky súdržnosti v rokoch 2007-2013 sa neprekrývajú. Najvýraznejším rozdielom je zaradenie RV medzi EŠIF (ktorý ale vylepšuje celkovú pozíciu SR v čerpaní EŠIF). Nasledujúci graf preto ponúka pohľad na čerpanie po jednotlivých fondoch v rokoch 2008-2015. Narozdiel od dnešnej situácie, kedy čerpanie ESF a KF (CF) dosahuje nadpriemerné hodnoty, v sledovanom

období dosahovali spodné pozície v EÚ všetky sledované fondy. Na druhej strane to ale poukazuje na zlepšenie schopnosti SR využiť prostriedky z ESF a KF (CF) v PO 2014-20. Súčasný vývoj čerpania EFRR (ERDF) (25. až 28. pozícia) znamená, že v prípade využitia tohto fondu začala SR ešte viac zaostávať oproti minulému PO.

Graf 12 – poradie SR v rámci EÚ28 pri čerpaní jednotlivých fondov EŠIF

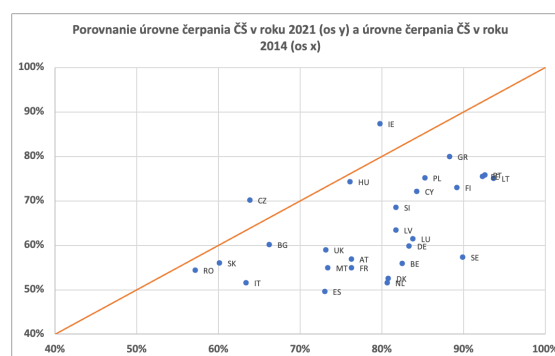
Poradie SR v EÚ27 pri čerpaní fondov kohéznej politiky 2007-2013

Zdroj: EK

Na základe údajov o miere čerpania za rok 2021 (PO 2014-20) a za rok 2014 (PO 2007-13) môžeme porovnať stav čerpania ku koncu jednotlivých období.

Graf 13 – porovnanie úrovne čerpania v roku 2021 a 2014

¹⁸ Časový rad čerpania fondov politiky súdržnosti z PO 2007-2013 by sme mohli predĺžiť až do súčasnosti, avšak už v roku 2016 viaceré ČŠ dosiahli maximálnu hodnotu čerpania pre dané PO (95%, zvyšných 5% rezervovaných na záverečnú platbu) a preto by poradie v rokoch 2016 po súčasnosť prinášalo skreslené hodnoty.

Pri ČŠ nachádzajúcich sa pod trendovou líniou (45°) zaznamenávame nižšiu úroveň čerpania ako pred 7 rokmi – patria sem všetky ČŠ okrem CZ a IE. Toto je spôsobené 2 faktormi: i) oproti PO 2007-13 je v PO 2014-20 pravidlo o prepadnutí nedočerpaných záväzkoch predĺžené z N+2 na N+3, čo mohlo ovplyvniť (de)motiváciu ČŠ k rýchlejšiemu čerpaniu; ii) navýšenie alokácie v roku 2021 prostredníctvom schémy REACT-EU a RV malo za následok matematické zníženie úrovne čerpania v roku 2021 (najmä v ČŠ s relatívne najvyšším navýšením alokácie). V prípade RO a SK ale pri faktore i) nedochádza k zmene, nakoľko pre tieto 2 štáty aj v PO 2007-13 platilo pravidlo N+3. Graf 13 ale potvrdzuje jednoznačné zlepšenie CZ, ktoré sme spozorovali aj pri predošlých ukazovateľoch.

Pri sledovaní využitia EŠIF v jednotlivých krajinách EÚ je možné konštatovať, že SR dlhodobo dosahuje výrazne podpriemerné výsledky, ktoré ju v niektorých oblastiach (EFRR) radia až na samotný koniec rebríčka EÚ. SR výrazne zaostáva za ostatnými štátmi V4, ktorým sa oproti minulosti podarilo zrýchliť čerpanie fondov EÚ (predovšetkým CZ) a prepracovať sa medzi prvú polovicu ČŠ. Pozitívom je rýchlejšie využitie prostriedkov z KF a ESF oproti údajom za PO 2007-13.

3. Vývoj čerpania prostriedkov politiky súdržnosti v PO 2014-2020 podľa tematického zaradenia

Predchádzajúca časť nám poskytla základný obraz o stave a vývoji čerpania politiky súdržnosti v slovenských podmienkach. Rozdelenie na jednotlivé fondy avšak neobsahuje informáciu o tom, ako sa Slovensku darí vo využívaní prostriedkov napr. na rozvoj infraštruktúry, podporu zelenej ekonomiky a pod. V tejto časti sa preto zameriame na podrobnejšie členenie¹⁹, ktoré nám dovolí sledovať vývoj v jednotlivých tematických cieľoch (TC) politiky súdržnosti. Oproti predošlej kapitole taktiež pridáme informáciu o objeme projektov, ktoré boli vybrané členskými štátmi na podporu z politiky súdržnosti (objem alokovaných prostriedkov), ktorý nám dovolí skúmať kauzálny vzťah medzi úrovňou čerpania a objemom alokovaných prostriedkov. Na druhej strane sa v tejto kapitole obmedzíme výlučne na 3 fondy politiky súdržnosti – EFRR, ESF a KF a nebudeme ďalej analyzovať prostriedky určené pre RV.

3.1. Rozdelenie alokácie politiky súdržnosti podľa tematických cieľov

V rámci PO pre roky 2014 – 2020 je na európskej úrovni sledovaných 13 TC, ako aj údaje o využití prostriedkov pre technickú pomoc (TP/TA) a prostriedkov, ktoré súčasne spadajú do viacerých kategórií²⁰. Budeme sa venovať nasledovným oblastiam:

- TC1 – Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií
- TC2 – Zlepšenie prístupu k informáciám a IKT a zlepšenie ich využívania a kvality
- TC3 – Zvýšenie konkurencie-schopnosti malých a stredných podnikov
- TC4 – Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch
- TC5 – Podpora prispôsobovania sa zmene klímy, predchádzanie a riadenia rizika
- TC6 – Zachovanie a ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov
- TC7 – Podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach
- TC8 – Podpora udržateľnosti a kvality zamestnanosti a mobility pracovnej sily
- TC9 – Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkolvek diskriminácii
- TC10 – Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, ako aj zručností a celoživotného vzdelávania
- TC11 – Posilnenie inštitucionálnych kapacít orgánov verejnej správy a zainteresovaných strán a efektivity verejnej správy
- TC12 – Podpora pre odľahlé a riedko osídlené regióny

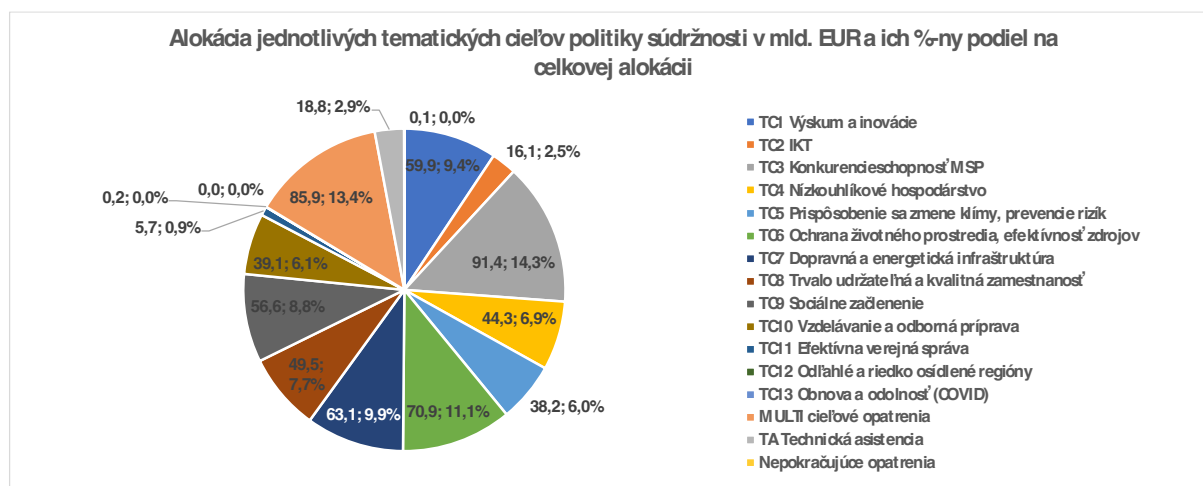
¹⁹ Z dôvodu potreby porovnávania situácie v rámci EÚ sme zámerne opomenuli čerpanie podľa jednotlivých operačných programov. Alokácie OP sa v SR časom menili, resp. došlo k zániku/spájaniu OP. Analýza čerpania podľa alokácii jednotlivých TC, nám umožnila vyhnúť sa problémom pri komparácii jednotlivých OP.

²⁰ Mieru využitia prostriedkov, ktoré súčasne spadajú do viacerých cieľov, nebudeme v tejto štúdii podrobne analyzovať.

- TC13 – Podpora obnovy po kríze spojenej s pandémiou COVID-19 vrátane jej sociálnych dôsledkov a príprava zeleného, digitálneho a odolného oživenia hospodárstva
- MULTI cieľové opatrenia
- TA – Technická asistencia

Alokácie jednotlivých TC sa líšia naprieč ČŠ, sumárne predstavujú nasledovné hodnoty a ich zodpovedajúci podiel na celkovej alokácii pre politiku súdržnosti (údaj z konca roku 2020²¹):

Graf 14 – rozdelenie alokácie politiky súdržnosti EÚ medzi jednotlivé tematické ciele (TC)

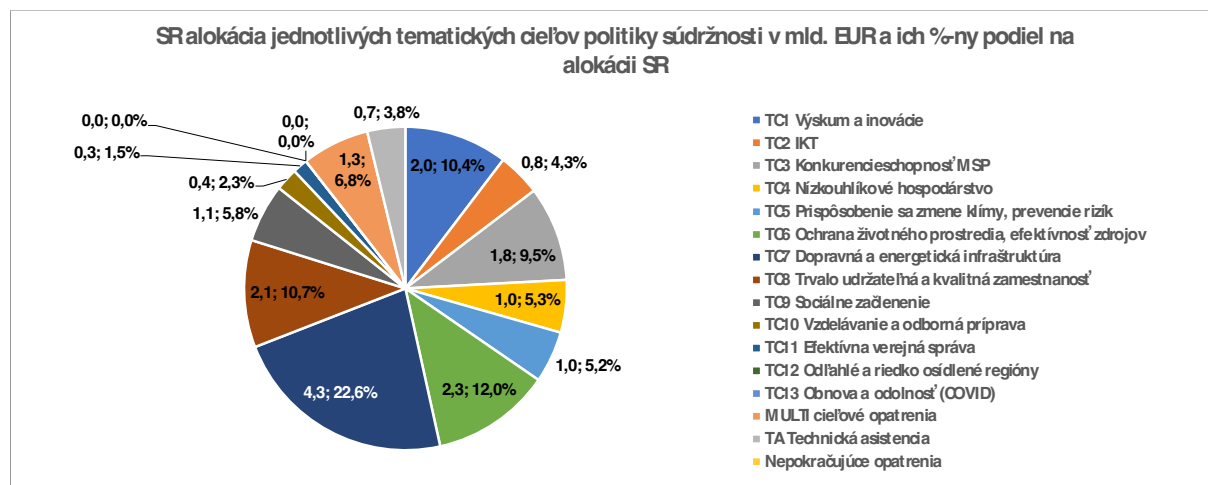
Zdroj: EK

Medzi najvýznamnejšie TC podľa alokácie patria na EÚ úrovni prostriedky určené na výskum a inovácie (TC1), konkurencieschopnosť MSP (TC3), ochranu životného prostredia a efektívnosť zdrojov (TC6) a sociálne zabezpečenie (TC9). Nie každý ČŠ má alokáciu rozdelenú medzi všetky TC, nakoľko tieto sú špecifické a niektoré ČŠ ani nie sú oprávnené na prostriedky zo všetkých TC. Extrémnym prípadom je TC 12, ktorý je určený na podporu odľahlých a riedko osídlených regiónov EÚ. V grafe 14 ešte nie je zaznamenaná alokácia vyčlenená pre TC 13, ktorá bola vyčlenená až v roku 2021.

Aký je vzťah medzi fondami politiky súdržnosti a jednotlivými TC? Prostriedky z EFRR môžu byť využité na podporu všetkých cieľov, avšak primárne sú určené najmä na podporu cieľov 1 až 4. Prostredníctvom KF môžu byť podporované TC 4, 7 a 11 a prostredníctvom ESF TC 8 až 11 ale aj TC 1 až 4. V prípade SR je výrazne väčší dôraz kladený na alokáciu zaradenú pod TC 7 – dopravnú a energetickú infraštruktúru (čo je dané aj vyšším podielom alokácie KF na celkovej alokácii SR pre roky 2014–2020).

²¹ Napriek dostupnosti údajov za rok 2021, spustenie pomoci v rámci TC13 a prerozdelenie prostriedkov medzi zvyšnými TC predstavuje zlom v sérii, čo by mohlo viesť k nesprávnym záverom. Údaje za rok 2014 nie sú pre potreby analýzy dôležité, keďže vykazujú nulové, resp. iba nepatrné hodnoty.

Graf 15 – rozdelenie alokácie politiky súdržnosti EÚ medzi jednotlivé TC

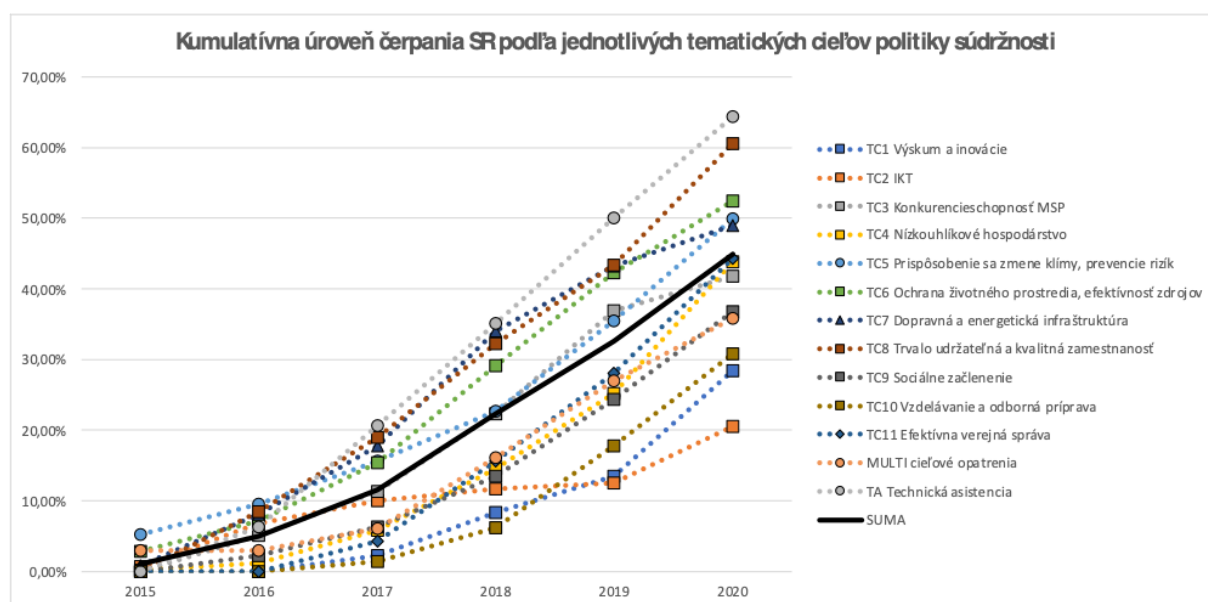

Zdroj: EK

3.2. Vývoj čerpania politiky súdržnosti v SR podľa tematických cieľov

Podobne ako v predošlej kapitole budeme na vyhodnocovanie úspešnosti používať vývoj kumulatívneho čerpania, porovnanie jednotlivých TC vo vzťahu k národnému priemeru a neskôr porovnanie v rámci EÚ, taktiež vyjadrené kumulatívnou mierou čerpania a poradím daného ČŠ v rámci EÚ.

Graf 16 – úroveň čerpania SR podľa tematických cieľov

Zdroj: EK

Medzi najrýchlejšie využité prostriedky na Slovensku patria prostriedky určené na technickú asistenciu (TA) a zamestnanosť (TC8), čo nie je prekvapujúce vzhľadom na ich charakter – v prevažnej miere ide o platby preplácané na základe splnenia menej komplexných podmienok (a bez nutnosti vykonania verejného obstarávania)²². Nadpriemerné hodnoty sú taktiež dosahované v TC sledujúcich zelené témy (TC5 a TC6) ako aj pri dopravnej

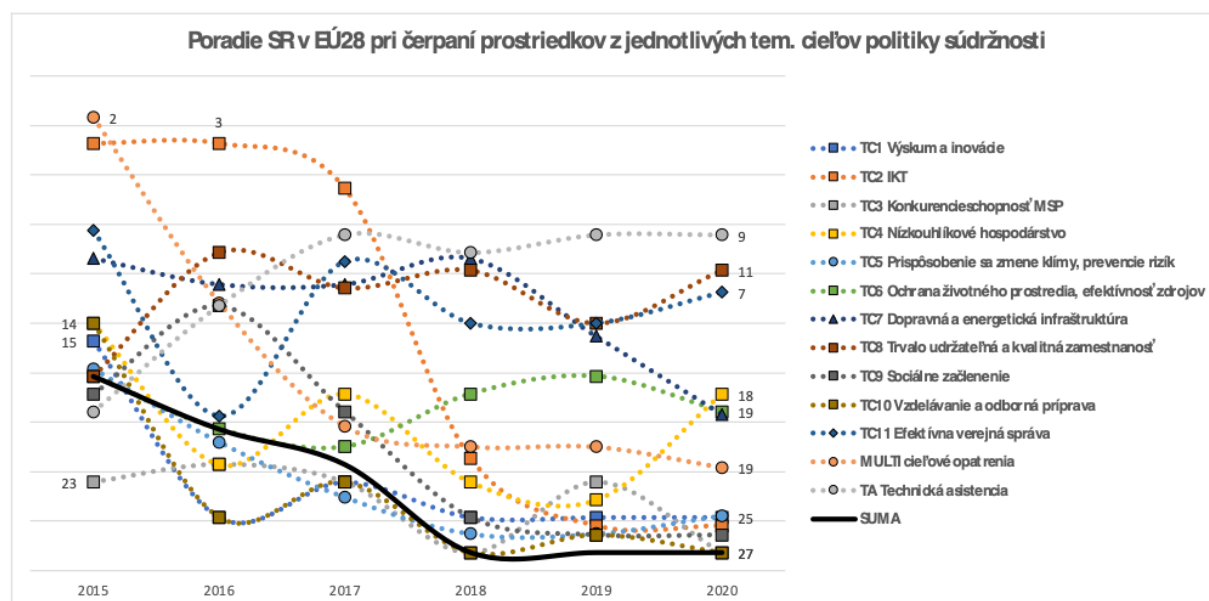
²² Viď poznámka pod čiarou číslo 14

a energetickej infraštruktúre (TC7). Výrazne podpriemerné hodnoty sú naopak dosahované pri výdavkoch určených na vzdelávanie (TC10), výskum a inovácie (TC1) a podporu IKT (TC2).

Tieto hodnoty, ale samy osebe neprinášajú informáciu o úspešnosti SR v jednotlivých tematických cieľoch, a preto je znovu nutné pozrieť sa na európsky kontext.

Nadpriemerné čerpanie v TC v rámci SR častokrát nepostačuje ani na dosahovanie priemerných hodnôt v rámci EÚ. Jediná oblasť, v ktorej sa SR nachádza v prvej tretine ČŠ EÚ, sú prostriedky určené pre technickú asistenciu. Nadpriemerné hodnoty sú dosahované ešte pri využití alokácie pre dopravnú a energetickú infraštruktúru (TC7) a zamestnanosť (TC8). Vo všetkých zvyšných oblastiach sa SR pohybuje na výrazne podpriemerných priečkach až takmer na chvoste EÚ.

Graf 17 – Poradie SR pri čerpaní prostriedkov z jednotlivých tematických cieľov

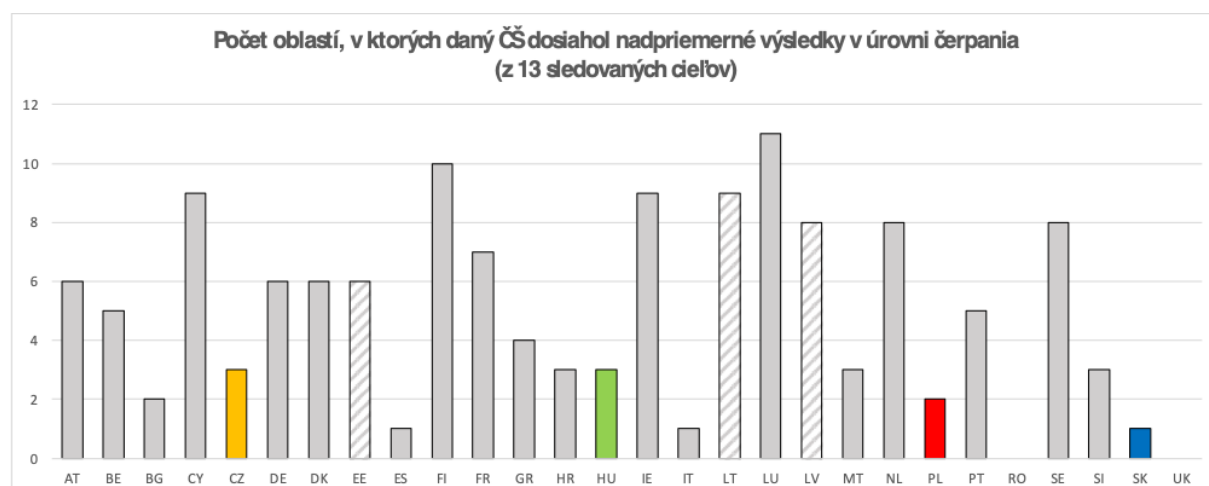
Zdroj: EK

Zoradenie ČŠ podľa úspešnosti využívania prostriedkov pol. súdržnosti v jednotlivých tematických cieľoch môže byť užitočné pri hľadaní inšpirácie v krajinách, ktoré dosahujú nadpriemerné hodnoty. Tu je možné využiť kombináciu nasledovných prístupov:

- sústrediť sa na zlepšenie v tom TC, v ktorom krajina dosahuje podpriemerné výsledky (v prípade SR by to znamenalo inšpirovať sa najmä krajinami, ktoré dosahujú excelentné výsledky v TC 1, 2, 5, 10)
- inšpirovať sa krajinou, ktorá dosahuje nadpriemerné výsledky vo viacerých TC, čo môže naznačovať celkovo dobre nastavený systém využívania prostriedkov politiky súdržnosti. Za týmto účelom sme sa pozreli na počet oblastí, v ktorých jednotlivé štáty EÚ dosahujú výsledok, ktorý ich zaraďuje do prvej tretiny. Pri tomto porovnaní nám ako vhodní kandidáti na inšpiráciu vychádzajú napr. pobaltské štáty²³.

²³ Dôvody, prečo nemusí byť výhodné inšpirovať sa krajinami ako LU, FI, IE, NL a SE budeme skúmať na neskorších miestach analýzy.

Graf 18 – porovnanie úspešnosti jednotlivých ČŠ EÚ v čerpaní podľa jednotlivých TC

Zdroj: EK

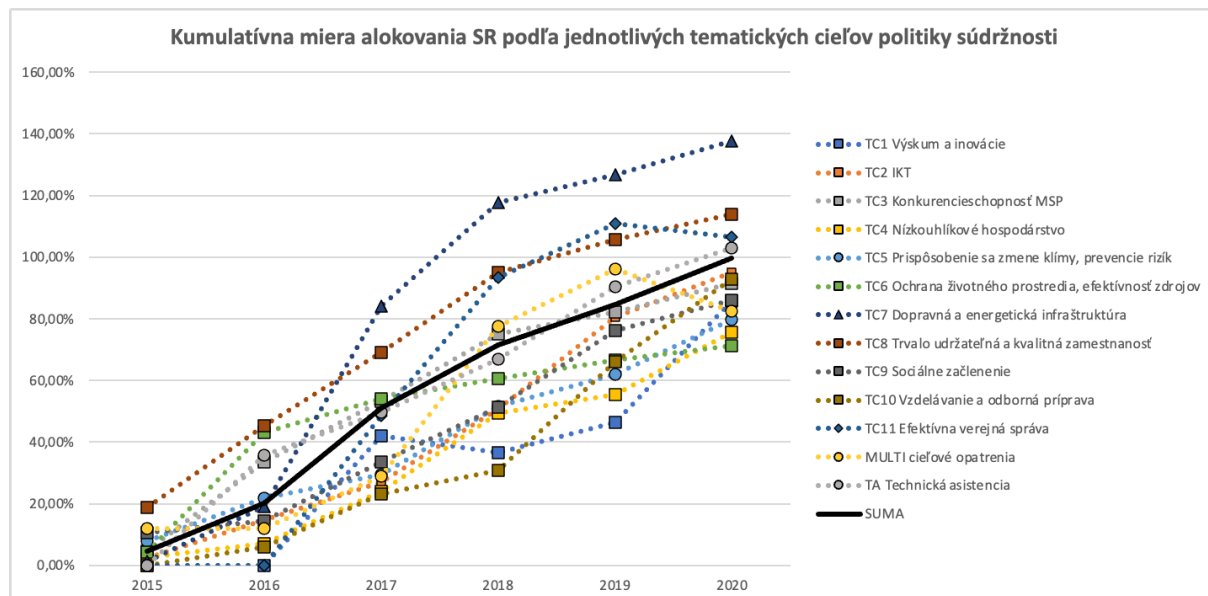
Vyhodnotenie úspešnosti čerpania podľa jednotlivých TC môže taktiež slúžiť ako podklad pri úvahách o presunoch prostriedkov medzi jednotlivými fondami a TC pol. súdržnosti, a to počas trvania PO (pri využití pravidiel flexibility²⁴) resp. pri nastavení budúcich programových období. Ak ČŠ dlhodobo dosahuje podpriemerné výsledky v jednom TC, za zváženie stojí presun alokácie do dlhodobo úspešnejších TC.

3.3. Miera alokovania prostriedkov v jednotlivých TC politiky súdržnosti

Mieru alokovania prostriedkov definujeme ako %-podiel alokácie už vybraných projektov na podporu z politiky súdržnosti na celkovej alokácii pridelennej danému ČŠ (resp. v rámci daného TC). Keďže nie všetky projekty vybrané na financovanie sa podarí pretaviť na čerpanie EÚ zdroja, subjekty zapojené do riadenia politiky súdržnosti sú postavené pred nasledovné otázky: 1) či, 2) do akej miery a 3) v akom čase vybrať objem projektov presahujúcich 100% pridelennej alokácie, a to s cieľom zrýchliť čerpanie a eliminovať riziko prepadnutia prostriedkov. Odpoveď na tieto otázky sa môže líšiť v závislosti od charakteru výdavkov v jednotlivých fondoch a TC, a preto porovnávanie miery alokovania prostriedkov naprieč jednotlivými cieľmi alebo naprieč štátmi EÚ nemusí mať nevyhnutne výpovednú hodnotu pri posudzovaní úspešnosti alebo neúspešnosti daného štátu. S týmto disclaimerom uvádzame nasledovné grafy, ktoré znázorňujú mieru alokovania prostriedkov pri jednotlivých TC v SR a poradie v rámci EÚ. Podrobnejšie implikácie a mieru kauzálnosti medzi objemom zásobníka vybraných projektov a úrovňou čerpania budeme analyzovať pri analýze jednotlivých TC v nasledovnej podkapitole.

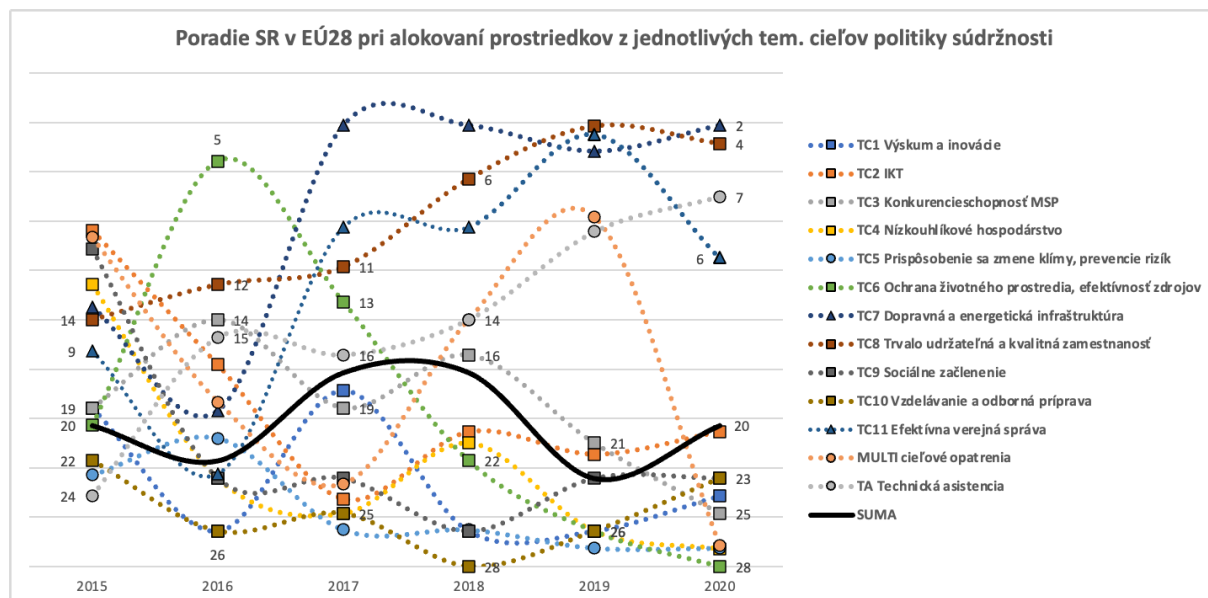
²⁴ Už nemožné počas programového obdobia 2014-20.

Graf 19 – úroveň alokovania prostriedkov v SR podľa jednotlivých TC

Zdroj: EK

Graf 20 – poradie SR v EÚ28 pri alokovaní prostriedkov z jednotlivých TC

Zdroj: EK

3.4. Porovnanie vývoja čerpania a miery alokovania prostriedkov politiky súdržnosti podľa TC vo V4, najpomalšom a najrýchlejších ČŠ EÚ

V rámci tejto podkapitoly budeme porovnávať vývoj čerpania a mieru alokovania prostriedkov naprieč ČŠ EÚ s cieľom hľadania potenciálnej inšpirácie pre SR. K tomuto účelu budeme využívať grafické zobrazenie výsledkov (poradie krajín) ako aj zavedenie pomocných premenných na skúmanie kauzálnych vzťahov. Prvou bude sledovanie korelácie medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania prostriedkov na úrovni EÚ. Skúmať budeme jej hodnotu²⁵ za každý TC a vychádzať budeme z dát za rok 2020. Ďalej budeme skúmať dlhodobý podiel medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania²⁶. Ak napríklad niektorý ČŠ dosahuje úroveň čerpania 60% pri miere alokovania 120%, táto pomerová veličina bude mať hodnotu 0,5, čo znamená, že v danom momente ČŠ dokázal premeniť 50% objemu vybraných projektov na čerpanie EÚ zdrojov. Ak ale iný ČŠ dosahuje úroveň čerpania 60% pri miere alokovania 80%, znamená to, že na čerpanie dokázal premeniť až $\frac{3}{4}$ objemu vybraných projektov. Ak ČŠ dokáže stabilne a rýchlo premieňať vybrané projekty na čerpanie, naznačuje to vysokú plynulosť a efektivitu vo využívaní prostriedkov EÚ. Všímať si taktiež budeme podiel jednotlivých TC na celkovej alokácii SR.

²⁵ Hodnota medzi -100% (nepriama úmera medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania projektov) a 100% (priama úmera medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania projektov), hodnoty blízke 0% naznačujú, že medzi úrovňou čerpania a alokovania nie je žiaden vzťah.

²⁶ Hodnota tohto podielu bude špecifická pre každý TC, ČŠ a sledované obdobie a bude sa pohybovať medzi 0 (členský štát nedokáže premieňať už vybrané projekty na čerpanie EÚ zdroja) a 100% (ČŠ dokáže premeniť 100% vybraných projektov na čerpanie EÚ zdroja). Za výpovedný údaj budeme považovať to, ak ČŠ dokáže dosahovať hodnoty 60% a viac v každom z rokov 2018-2020.

3.4.1. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC1 – Výskum a inovácie

Podiel TC1 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **10,4 %**
Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **80,0%**

Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **25/28**

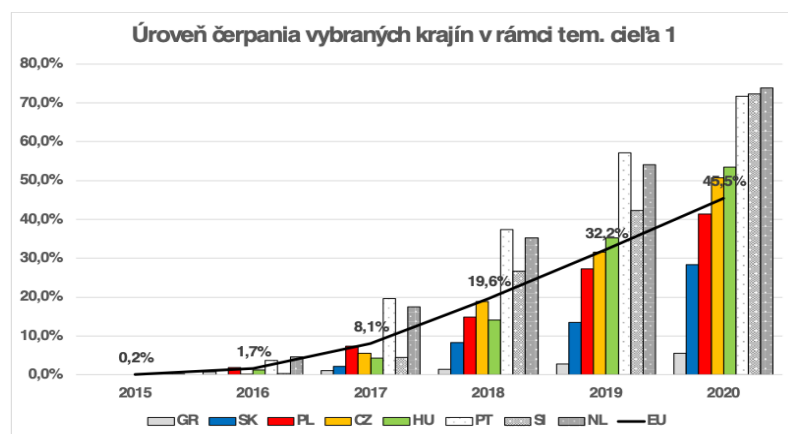
Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **24/28**

TC1 patrí medzi tie TC, v ktorých SR dlhodobo dosahuje najhoršie výsledky a od poslednej priečky v úrovni využitia prostriedkov z EÚ ju delia iba 3 ČŠ – CY, GR a HR, ktoré zaznamenávajú takmer nulové čerpanie. Zároveň je pre tento TC charakteristická vysoká korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania prostriedkov – 80%, najviac spomedzi všetkých TC. Toto je možné pozorovať aj na nižšie uvedených grafoch, kde či už v prípade zvyšných krajín V4, alebo aj pri najrýchlejších ČŠ, objem vybraných projektov vysoko presahuje objem pridelennej alokácie v rámci TC. V skutočnosti je úroveň čerpania tohto typu prostriedkov v roku N funkciou miery alokovania prostriedkov v predchádzajúcich rokoch, najmä rokov N-1 až N-3 (čerpanie prostriedkov sa môže uskutočniť s časovým posunom až niekoľkých rokov oproti vybraní projektu). Toto je možné vidieť aj na príklade SR, kde výrazný posun v alokovaní projektov v roku 2020 (o 40 p.b.) je sprevádzaný nárastom čerpania iba o 15 p.b. (kopíruje nárasty zvyšných krajín V4). Naproti tomu vysoká úroveň čerpania v prípade HU je daná vysoko nadpriemernou mierou alokovania prostriedkov počas celého sledovaného obdobia.

V rámci tohto TC žiaden ČŠ opakovane nedosahuje podiel medzi čerpaním a alokovaním nad 60%. Spolu s predchádzajúcou informáciou o vysokej korelácii medzi čerpaním a alokovaním a častým dosahovaním miery alokovania vysoko nad 100% sa dá jednoznačne tvrdiť, že cestou k rýchlemu čerpaniu v rámci TC1 je čo najrýchlejší výber projektov, a to aj vysoko nad pridelenú alokáciu pre daný ČŠ.

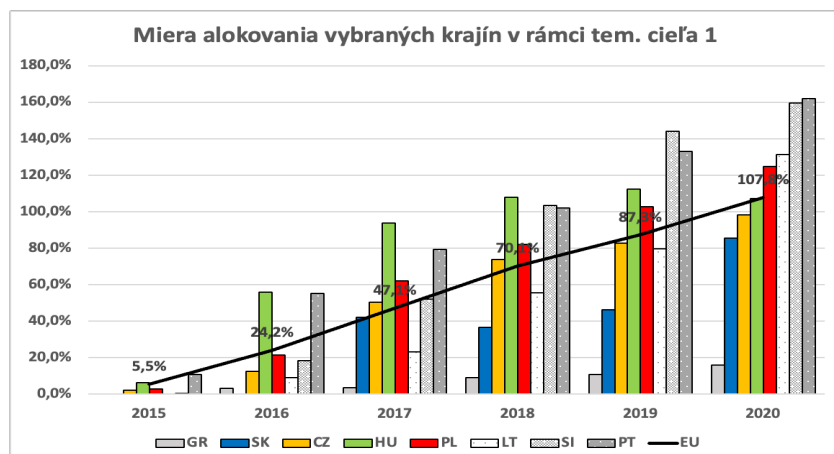
K predchádzajúcim údajom je nutné doplniť, že TC1 má v rámci rozpočtu EÚ silného konkurenta v podobe podobne zameraného programu Horizon 2020, avšak ČŠ, ktoré dosahujú popredné miesta vo využití prostriedkov TC1, často dosahujú nadpriemerné hodnoty aj miere využitia prostriedkov z H2020 a nedochádza ku „kanibalizácii“ medzi týmito spôsobmi financovania výskumu a inovácií. SR dosahuje výrazne podpriemerné hodnoty aj pri využití H2020.

Graf 21 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC1

Zdroj: EK

Graf 22 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC1

Zdroj: EK

TC1 je vhodným kandidátom na hľadanie inšpirácie v zahraničí, a to jednak svojim objemom na celkovej alokácii pre SR, ako aj jednoznačným kauzálnym vzťahom medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania prostriedkov. Medzi krajiny s najrýchlejším čerpaním patria tie, ktoré dosahujú vyššiu mieru alokovania projektov (aj vysoko nad 100%) a dosahujú ju už aj v skorších rokoch programového obdobia.

3.4.2. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC2 – IKT

Podiel TC2 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **4,3%**

Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **20/22**

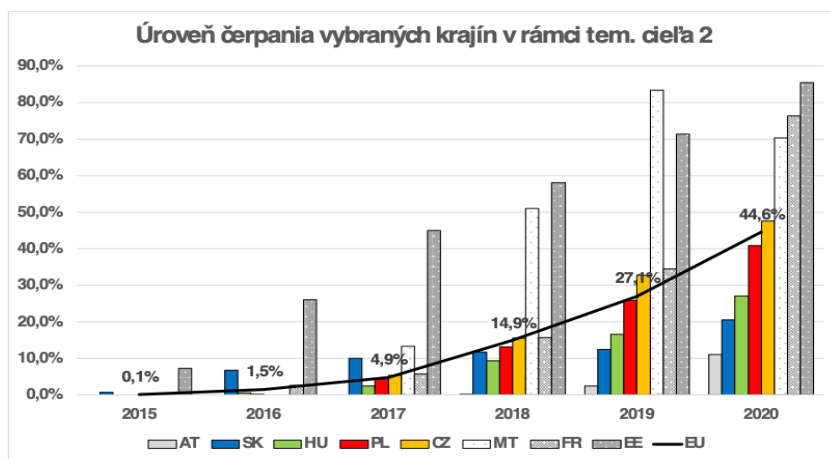
Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **3,3%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **16/22**

SR dosahuje nízku úroveň čerpania, ako aj poradie v rámci EÚ aj v prípade TC2. Na rozdiel od TC1 ale je korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania takmer nulová, čo znamená, že vyššiu úroveň čerpania nemožno očakávať iba automatickým navýšením objemu vybraných projektov. Dobrým príkladom je príbeh CZ, ktoré dosahuje spomedzi štátov V4 najlepšie výsledky, a to aj napriek relatívne nízkej miere alokovania projektov. Naproti tomu SR si vedie relatívne dobre pri alokovaní prostriedkov, ktoré ale nevie premietnuť do rýchlejšieho čerpania EÚ zdroja. Aj pri pohľade na najrýchlejšie ČŠ v EÚ môžeme vidieť dve rozdielne skupiny krajín v top trojke. Extrémnym prípadom je RO, ktoré napriek tretej najvyššej miere alokovania dosahuje nízke hodnoty čerpania (16. pozícia).

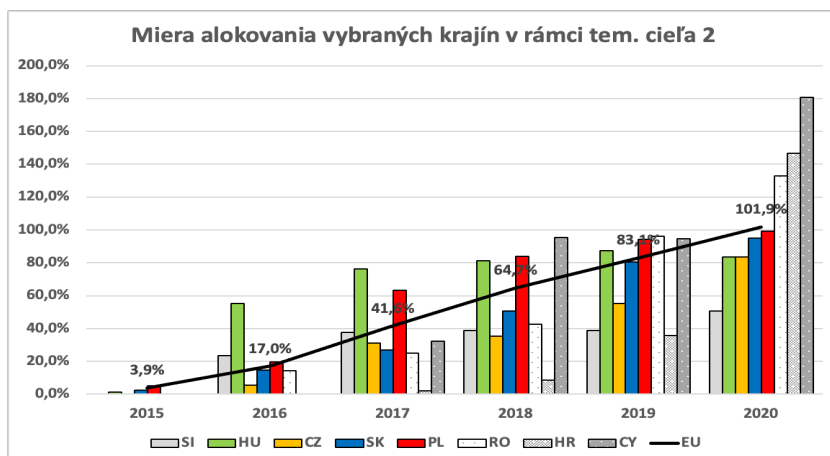
Na druhej strane v rámci tohto cieľa existuje skupina ČŠ, ktoré opakovane dosahujú 60 a viac percentný podiel medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania prostriedkov (EE, FI, GR a MT, v prípade EE až nad 80%), čo naznačuje, že vedú stabilne a rýchlo prejsť od výberu projektu k čerpaniu z rozpočtu EÚ a môžu byť príkladom pre SR. Vysokú hodnotu (55%) dosahuje už spomínané CZ. Svojim objemom ale tento TC patrí pre SR medzi menej významné TC.

Graf 23 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC2

Zdroj: EK

Graf 24 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC2

Zdroj: EK

3.4.3. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC3 – Konkurencieschopnosť MSP

Podiel TC3 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **9,5%**

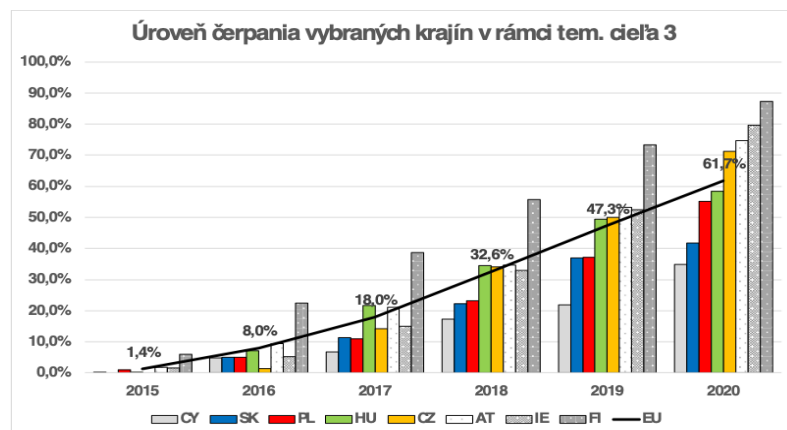
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **27/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **53,3%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **25/28**

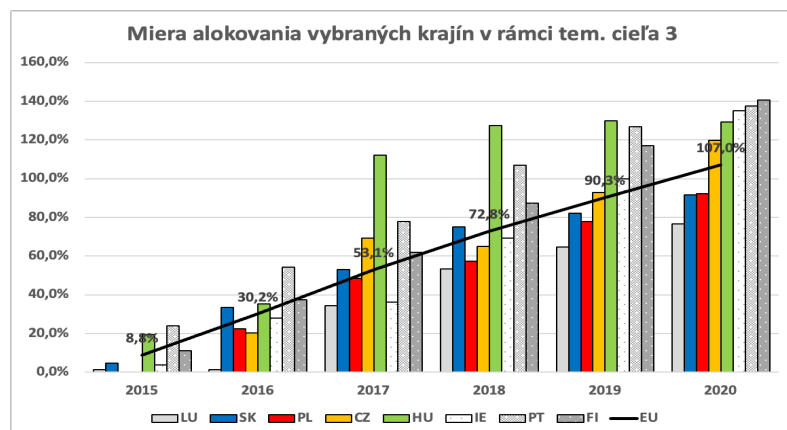
SR zaznamenáva jedny z najnižších hodnôt v EÚ aj v prípade TC3, a to v prípade úrovne čerpania, ako aj miery alokovania prostriedkov. Korelácia medzi týmito ukazovateľmi dosahuje strednú úroveň. Vo všeobecnosti je teda úroveň čerpania približne na 50% úmerná miere alokovania. Ako vidno z nižšie uvedených grafov, nie je tomu tak vždy. HU nedokázalo premeniť vysoký objem vybraných projektov do čerpania, kde zaostáva napr. voči CZ, ktoré dokáže aj pri nižšej miere alokovania dosahovať popredné priečky pri čerpaní spomedzi ČS EÚ. Medzi krajiny, štáty dlhodobo vykazujú vysokú schopnosť premeny projektov na čerpanie patrí EE a FI, ale aj HR a RO. **Pri hľadaní vzorov v krajinách EÚ by sa preto SR mohla vydať oboma smermi – cieľiť na vyšší objem vybraných projektov ako aj na vyššiu schopnosť premeny vybraných projektov na čerpanie. Pri relatívne vysokom objeme TC3 na celkovej alokácii SR by zlepšenie v týchto parametroch malo významný vplyv na celkovú úroveň čerpania SR.**

Graf 25 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC3

Zdroj: EK

Graf 26 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC3, zdroj: EK

3.4.4. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC4 – Nízkouhlíkové hospodárstvo

Podiel TC4 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **5,3%**

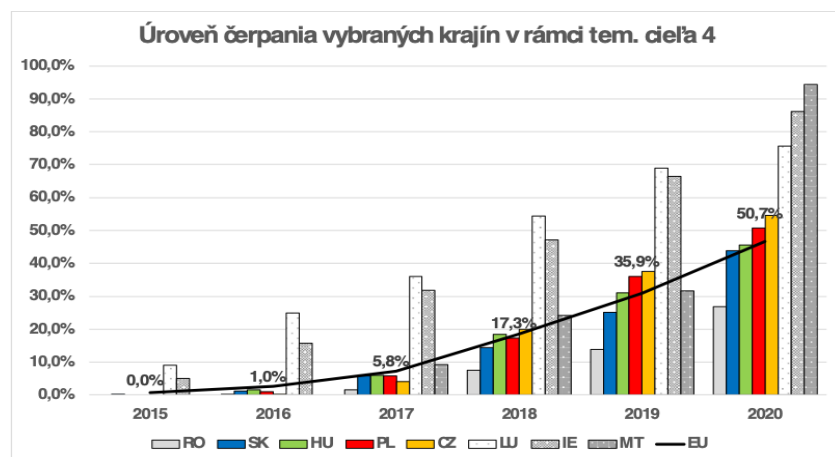
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **18/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **55,3%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **27/28**

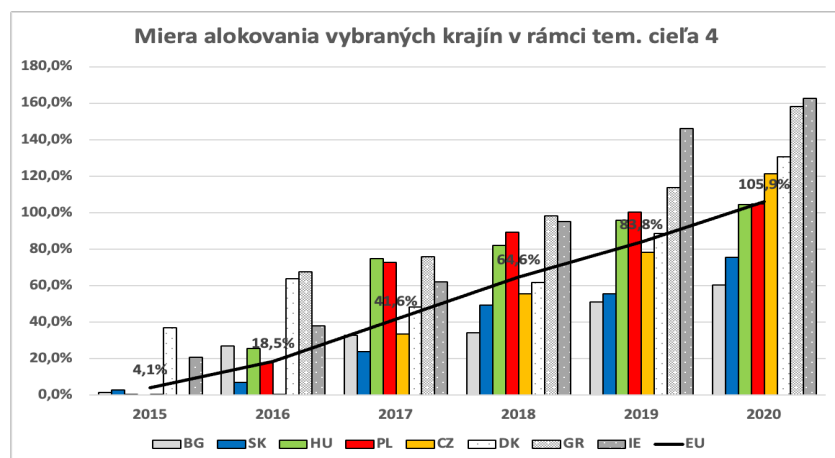
Pri TC4 zaznamenáva SR relatívne dobrú schopnosť premeny vybraných projektov na čerpanie (60% v roku 2020, nárast z cca 30% v roku 2018), čo sa odráža na postupnom dobíhaní úrovne zvyšných štátov V4 pri čerpaní prostriedkov. **Pri relatívne vysokej korelácii medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v EÚ by teda prvoradým cieľom SR malo byť dosahovanie vyššej miery alokovania projektov** (pričom vzorom by mohlo byť CZ). Pri zvyšujúcej sa významnosti tohto TC na rozpočte EÚ by preto analýza úspešnosti iných krajín EÚ mala byť základom pre nastavenie a implementáciu programového obdobia 2021-27.

Graf 27 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC4

Zdroj: EK

Graf 28 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC4

Zdroj: EK

3.4.5. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC5 – Prispôsobenie sa zmene klímy, prevencia rizík

Podiel TC5 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **5,2%**

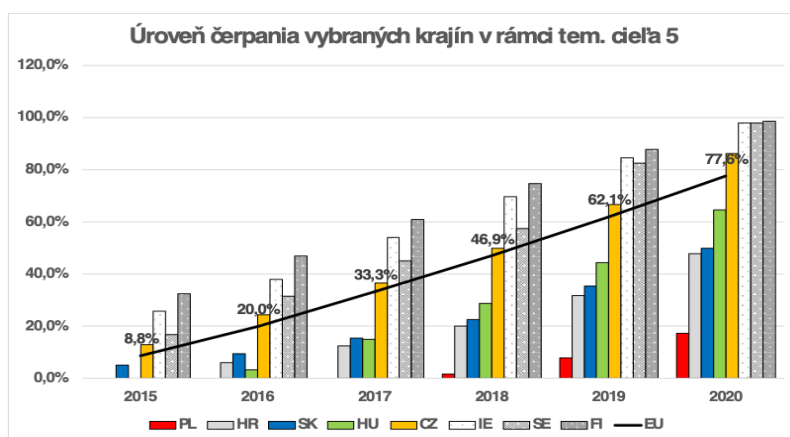
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **24/27**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **60,9%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **26/27**

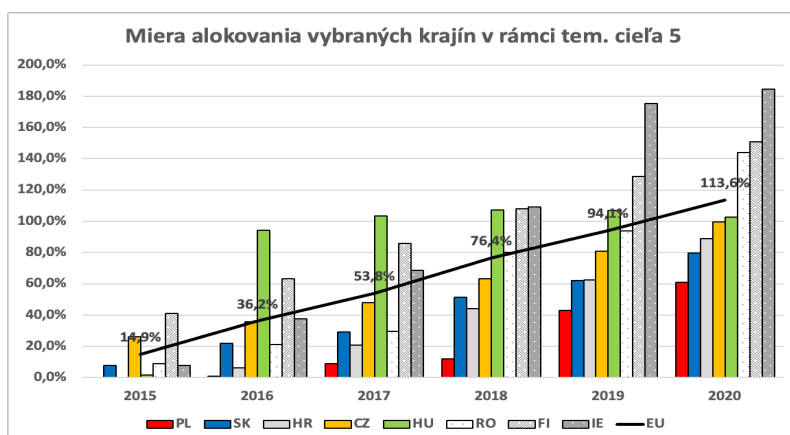
TC5 je mimoriadne zaujímavým kandidátom pre hľadanie príkladov pre SR – viaceré štáty EÚ totiž už v roku 2020 dokončili jeho implementáciu. SR oproti tejto skupine štátov (FI, SE, IE, LV, AT) v implementácii zaostáva o celé 3 až 4 roky! Všetky uvedené štáty dlhodobo dosahujú veľmi vysokú schopnosť premeny vybraných projektov na čerpanie a v prípade SE, AT a LT tieto štáty nemuseli vysokú úroveň čerpania dosiahnuť ani pri miere alokovania prostriedkov vysoko nad 100% alokácie. Zároveň nemožno tvrdiť, že vysokú úroveň čerpania tieto krajiny dosahujú z dôvodu celkovej nízkej alokácie – v prípade AT alokácia na tento TC (národný + EÚ zdroj) dosahuje viac ako dvojnásobok alokácie SR pre TC5 (2,5 mld. EUR v AT a 1 mld. EUR v SR).

Graf 29 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC5

Zdroj: EK

Graf 30 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC5

Zdroj: EK

3.4.6. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC6 – Ochrana životného prostredia, efektívnosť zdrojov

Podiel TC6 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **12,0%**

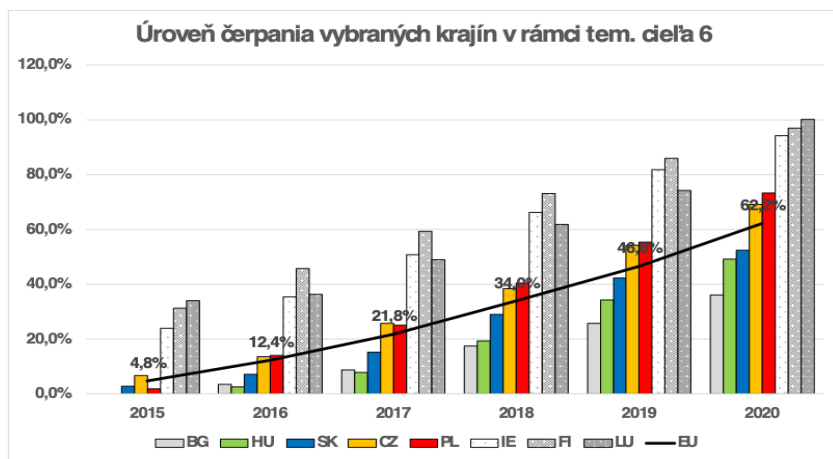
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **19/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **12,4%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **28/28**

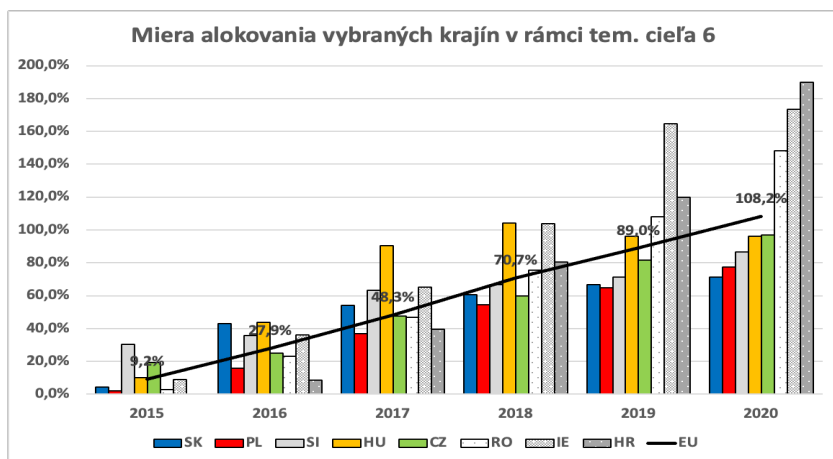
Pre TC6 platia podobné závery ako v prípade TC5 – viaceré štáty už v roku 2020 ukončili implementáciu, a to aj pri relatívne nízkych mierach alokovania projektov (AT, LT, LU, SE). Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania je ale nižšia a takmer nulová – ako príklad môže slúžiť RO, ktoré aj pri miere alokovania vo výške takmer 150% alokácie, dosahuje úroveň čerpania iba 44%.

Graf 31 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC6

Zdroj: EK

Graf 32 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC6

Zdroj: EK

3.4.7. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC7 – Dopravná a energetická infraštruktúra

Podiel TC7 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **22,6%**

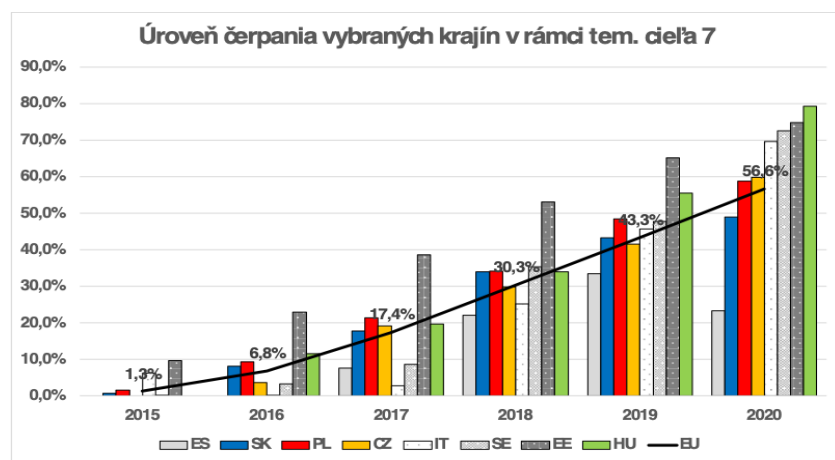
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **13/19**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **16,6%**

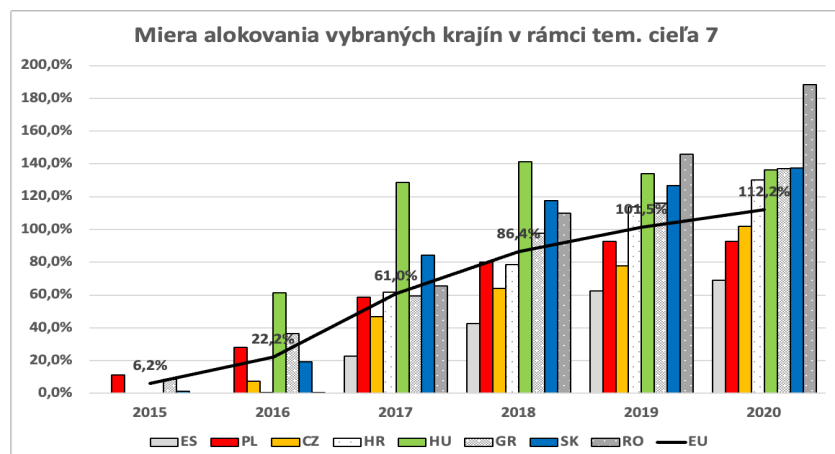
Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **2/19**

Úroveň čerpania prostriedkov z TC7 radí SR medzi poslednú tretinu ČŠ. Toto kontrastuje s druhou najvyššou mierou alokovania prostriedkov spomedzi ČŠ, ktoré využívajú tento cieľ. Na grafe 33 si môžeme všimnúť, že aj HU, ako najrýchlejší ČŠ v čerpaní v rámci tejto kategórie dosahuje porovnateľnú mieru alokovania, avšak úroveň nad 100% HU dosiahlo už v roku 2017. Úroveň korelácie medzi čerpaním a alokovaním vo výške 17% naznačuje, že niektoré štáty dosahujú vysokú úroveň čerpania aj pri nižšej miere alokovania prostriedkov – typickým príkladom je EE, ktoré si dlhodobo drží vysoký podiel (okolo 70%) medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania, čo znamená, že dokáže priebežne posúvať vybrané projekty k čerpaniu EÚ zdroja, a teda tiež predstavuje potenciálny vzor pre SR. **Podiel alokácie TC7 na celkovej alokácii pre SR je najvyšší spomedzi všetkých tematických cieľov a preto zlepšenie v tejto oblasti by malo významný vplyv na celkovú rýchlosť využívania prostriedkov pol. súdržnosti v SR.**

Graf 33 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC7, zdroj: EK

Graf 34 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC7, zdroj: EK

3.4.8. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC8 – Trvalo udržateľná a kvalitná zamestnanosť

Podiel TC8 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **10,7%**

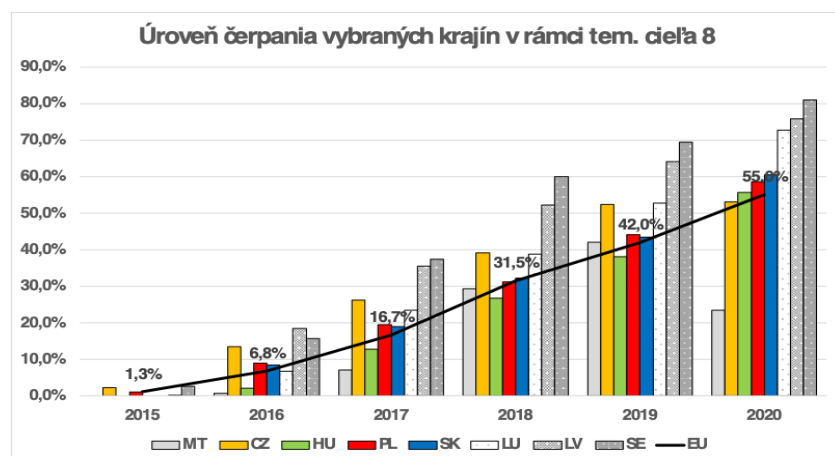
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **11/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **74,9%**

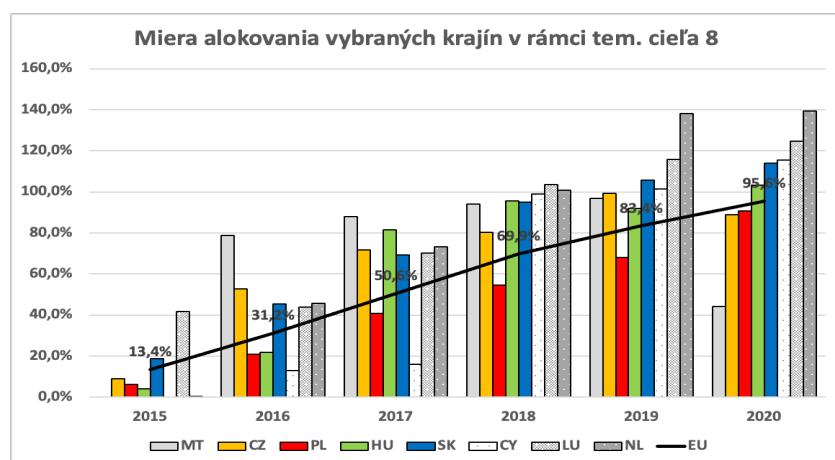
Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **4/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania pre TC8 dosahuje veľmi vysokú hodnotu – 75%. Vo všeobecnosti teda možno povedať, že medzi najrýchlejšie štáty v čerpaní TC8, patria štáty s najvyššou mierou alokovania prostriedkov. Toto je čiastočne aj prípad SR, ktoré v rámci TC8 dosahuje nadpriemernú úroveň čerpania pri jednej z najvyšších mier alokovania. **Pre ďalšie a budúce zlepšenie v tejto oblasti** (10% podiel tohto TC na celkovej alokácii SR ho zaraďuje medzi 4 najvýznamnejšie TC) **pre SR nie je potrebné dodatočné zvyšovať objem vybraných projektov, ale inšpirovať sa štátmi, ktoré sú rýchlejšie v premieňaní vybraných projektov na čerpanie – napr. SE, alebo LV ako reprezentant novších ČŠ EÚ.**

Graf 35 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC8, zdroj: EK

Graf 36 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC8, zdroj: EK

3.4.9. Vývoj čerpania a alokovania a prostriedkov v rámci TC9 – Sociálne začlenenie

Podiel TC9 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **5,8%**

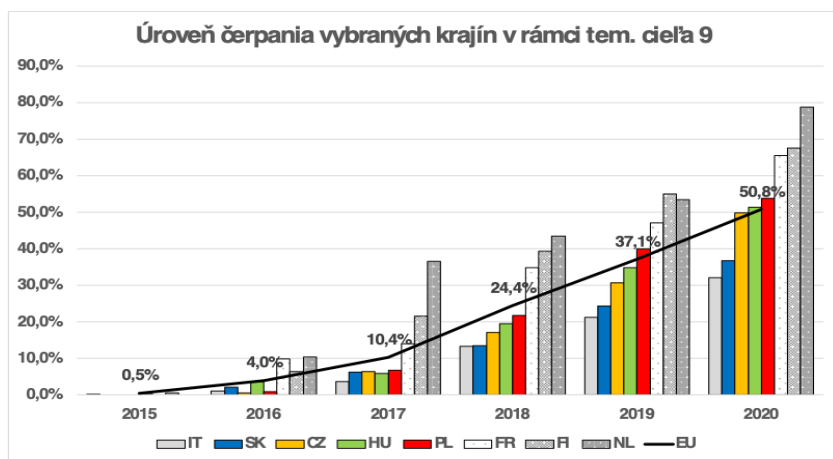
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **26/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **65,8%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **23/28**

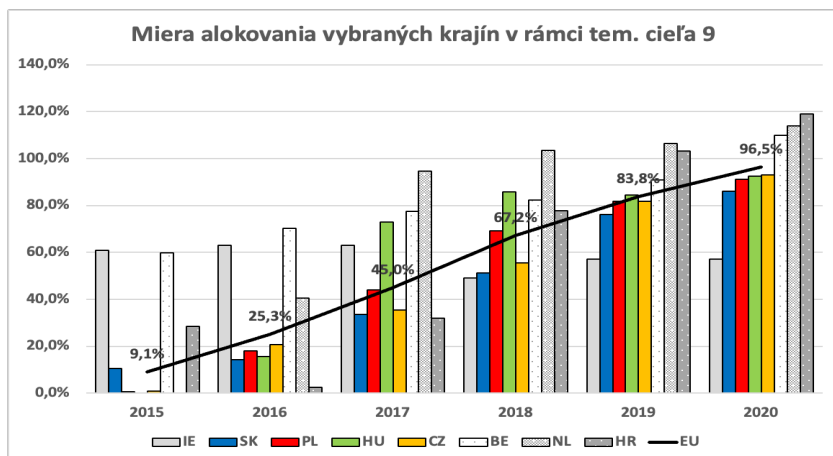
Podobne ako pri TC8 aj pri TC9 dosahuje korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania veľmi vysokú hodnotu – cca 66%, avšak úroveň čerpania SR zaostáva za zvyšnými štátmi EÚ ako aj V4. Vyššie hodnoty čerpania pri tomto TC dosahujú prevažne „staré“ ČŠ EÚ, ale SR môže hľadať inšpiráciu aj u PL, ktoré sa okrem vyššej miery alokovania prostriedkov dokáže aj rýchlejšie dopracovať k čerpaniu prostriedkov. Objemom na celkovej alokácii SR patri TC9 medzi menej významné tematické ciele.

Graf 37 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC9

Zdroj: EK

Graf 38 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC9

Zdroj: EK

3.4.10. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC10 – Vzdelávanie a odborná príprava

Podiel TC10 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **2,3%**

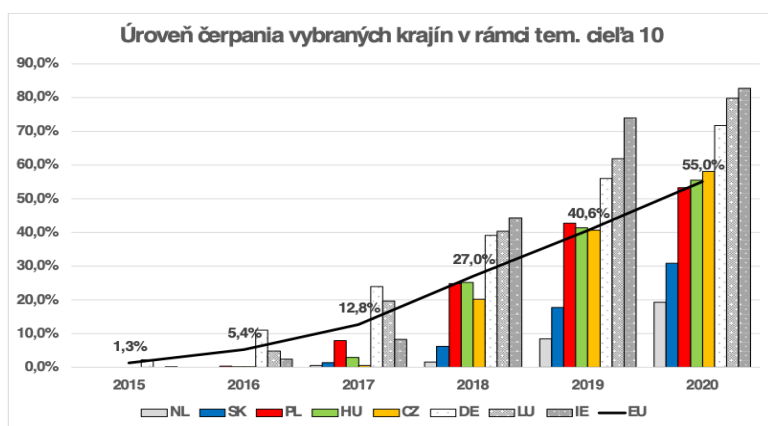
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **27/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **47,8%²⁷**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **23/28**

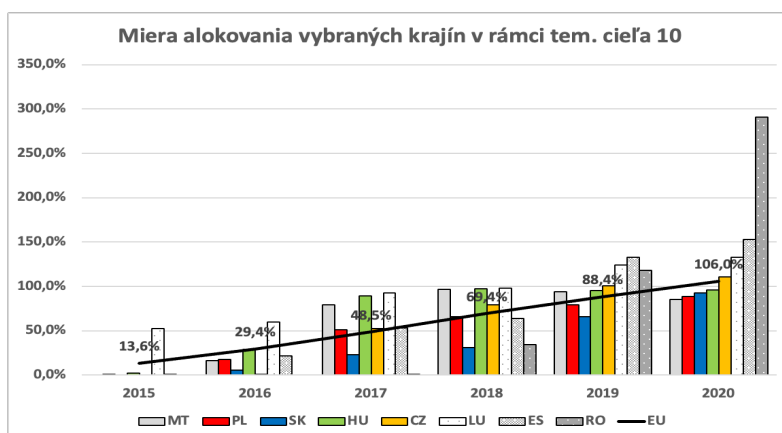
SK, NL a RO s odstupom zaostávajú za zvyšnými ČŠ EÚ v úrovni využívania prostriedkov z TC10. V prípade SR je tomu aj po znížení alokácie na tento cieľ v priebehu roka 2019, pričom SR taktiež výrazne zaostáva oproti krajinám V4. Kladná korelácia medzi čerpaním a alokovaním poukazuje na potenciálnu cestu – výrazné navýšenie objemu vybraných projektov. Toto sa udialo v prípade RO²⁸ a za následok to malo výrazné navýšenie úrovne čerpania v roku 2021, čím RO predbehlo SR, ktoré v priebehu rokov 2020 a 2021 významnejšie nenavýšovalo objem vybraných projektov. Druhým spôsobom je hľadanie inšpirácie u krajín, ktoré dosahujú rýchle čerpanie aj pri nižšej miere alokovania – napr. DK, FI a IE.

Graf 39 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC10

Zdroj: EK

Graf 40 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC10, zdroj: EK

²⁷ Pri odstránení RO ako outlier zo vzorky.

²⁸ Neprerušovaný časový rad pre SK a RO nám umožňoval analyzovať aj rok 2021.

3.4.11. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov v rámci TC11 – Efektívna verejná správa

Podiel TC11 na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **1,5%**

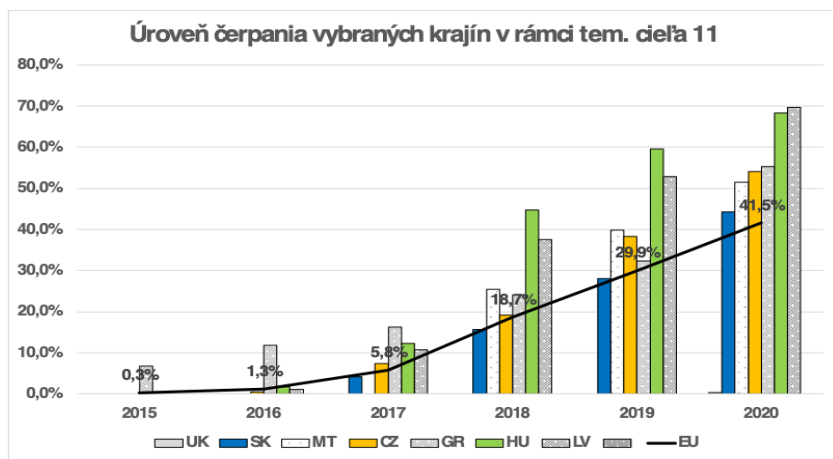
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **7/16**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **63,9%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **6/16**

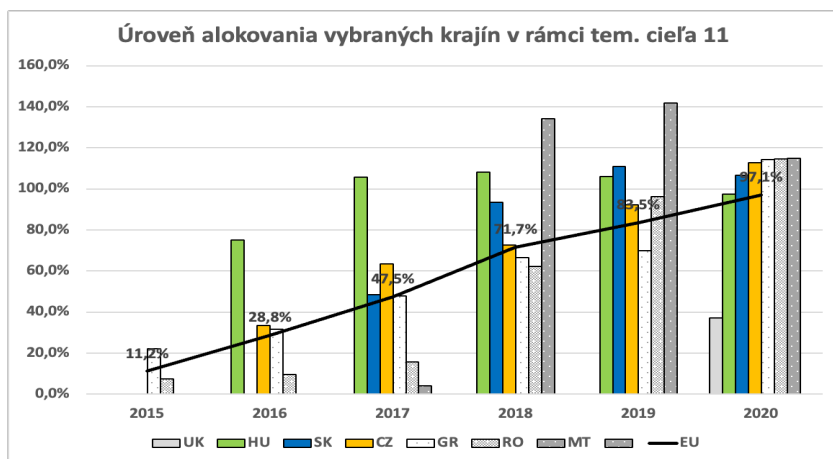
SR dosahuje nadpriemernú úroveň čerpania prostriedkov z TC11. Svojim objemom sú prostriedky z tohto TC ale málo významné pre ovplyvnenie celkovej pozície SR vo využívaní prostriedkov politiky súdržnosti. Napriek tomu sa SR môže v tejto oblasti významne inšpirovať príkladom HU, ktoré dosahuje popredné miesto v EÚ, a to najmä dôsledkom vysokej miery alokovania projektov už v skorších fázach programového obdobia.

Graf 41 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC11

Zdroj: EK

Graf 42 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TC11

Zdroj: EK

3.4.12. Vývoj čerpania a alokovania prostriedkov pre technickú asistenciu

Podiel TA na celkovom objeme prostriedkov z pol. súdržnosti SR: **3,8%**

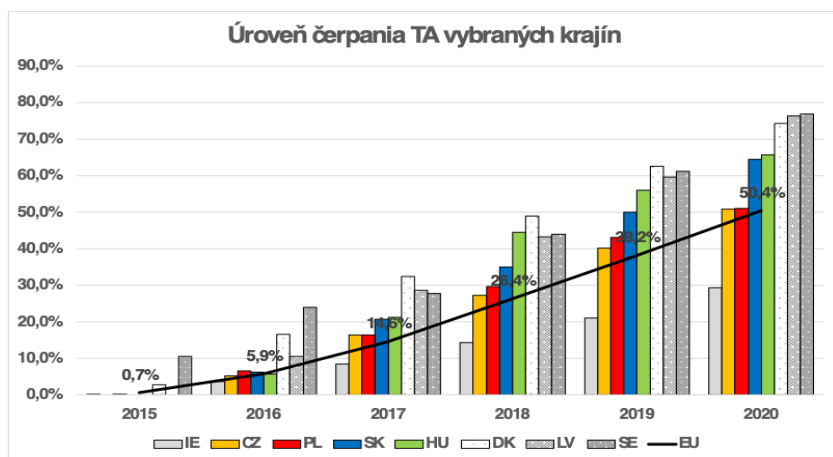
Poradie SR v kumulatívnej úrovni čerpania prostriedkov: **9/28**

Korelácia medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania v rámci EÚ: **20,5%**

Poradie SR v kumulatívnej miere alokovania prostriedkov: **7/28**

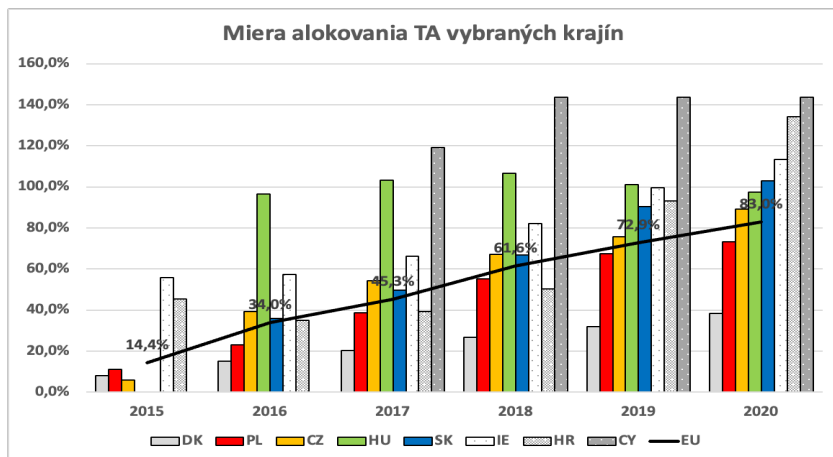
Oblasť technickej asistencie je jedinou oblasťou, kde úroveň čerpania prostriedkov radí SR medzi tretinu najrýchlejších ČŠ. V prípade snahy o ešte lepšie umiestnenie sú vhodnými kandidátmi na inšpiráciu 3 najrýchlejšie ČŠ v tejto oblasti – DK, LV a SE.

Graf 43 – úroveň čerpania prostriedkov vybraných krajín v rámci TA

Zdroj: EK

Graf 44 – miera alokovania prostriedkov vybraných krajín v rámci TA

Zdroj: EK

3.5. Potenciál a obmedzenia hľadania inšpirácie z vývoja čerpania v iných ČŠ EÚ

Skúsenosti jednotlivých ČŠ nie sú na 100% prenositeľné, pričom nastavenie systému politiky súdržnosti v daných štátoch okrem iného závisí od kultúrneho, ekonomického a inštitucionálneho rámca a konkrétnych potrieb daného ČŠ. Taktiež nie je možné a ani žiaduce kopírovať príklady najrýchlejších ČŠ v každom z tematických cieľov, čo by mohlo vyústiť do nesúrodého celkového nastavenia politiky súdržnosti v ČŠ, vysokého administratívneho zaťaženia v súvislosti s manažmentom zmien a mohlo by to narušiť v súčasnosti dobre fungujúce časti ekosystému politiky súdržnosti.

Pomerne robustné dáta z predošlej podkapitoly nám ale poskytujú vzorové príklady aj z geograficky a socioekonomicky blízkeho okolia. Negatíva z príliš veľkého zásahu vo veľkom počte oblastí môžeme znížiť obmedzením sa na objemovo významnejšie TC a pri vynechaní, tých TC, v ktorých SR dosahuje aspoň priemerné hodnotenie.

Na základe vyššie uvedených obmedzení sme sa v nasledujúcom teoretickom príklade pozreli na potenciál, ktorý ponúka inšpirácia štyrmi ČŠ (CZ, EE, HU, AT) v šiestich TC (1,2, 3, 5, 6 a 7). Naším vzorom bude konkrétne Estónsko pri TC1 a TC2, ČR pri TC3, Rakúsko pri TC5 a TC6 a Maďarsko pri TC7. Ďalej predpokladáme, že pomocou aplikácie príkladov dobrej praxe z týchto ČŠ, by SK dokázalo dosiahnuť 90% miery čerpania daných ČŠ v jednotlivých TC v roku 2020. Uvedená selekcia predstavuje jednu z mnohých kombinácií, a preto z nej vyplývajúce závery nemusia mať všeobecnú platnosť. Zároveň pri tejto selekcii nebol overený predpoklad, či vybrané vzory sú navzájom kompatibilné a či adresujú rovnaké potreby ako v prípade SR. Cieľom tohto cvičenia je poukázať na veľkosť efektu, ktorý by teoreticky nastal pri identifikovaní vhodných vzorov v zahraničí a ich úspešnej aplikácii v slovenských podmienkach.

Tabuľka na nasledujúcej strane zhrňa výsledok tohto teoretického experimentu.

Aplikovaním vybranej selekcie a dosiahnutím 90% miery čerpania vzorových ČŠ vo vybraných TC by sa celková miera čerpania SR v roku 2020 mohla zvýšiť o viac ako 17 p. b. Najväčším zdrojom navýšenia (o viac ako 5 p. b.) by bolo rýchlejšie čerpanie v TC7 (v prípade SR najobjemnejší TC), avšak aj zmeny pri každom z ostatných TC by viedli k zlepšeniu o 1,5 – 2,5 p. b. Takto získaná teoretická miera čerpania vo výške 62,47% by viedla k zlepšeniu pozície SR v rámci EÚ pri čerpaní KF, ESF a EFRR z 27. na 10. pozíciu.

V praxi ale nie všetky ČŠ majú úplnú voľnosť pri aplikovaní príkladov dobrej praxe z iných ČŠ, keďže podstatná časť investícií verejnej správy v kohéznych ČŠ je tvorená práve prostriedkami z politiky súdržnosti a ich nahradenie, resp. zmena priorít by mohla vyžadovať dodatočné zdroje z národných rozpočtov. V prípade SR až 60% investícií verejnej správy je financovaných prostredníctvom fondov politiky súdržnosti²⁹. Hoci ide o pokles oproti obdobiu 2007-13 (70%), stále ide o nadpriemerne vysoké číslo aj spomedzi kohéznych ČŠ, pričom v niektorých sektoroch (napr. doprava, aktívne politiky na trhu práce) má financovanie z rozpočtu EÚ³⁰ dominantný charakter.

²⁹ EK, Ôsma správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

³⁰ V uvedených prípadoch vrátane nástrojov CEF (doprava) alebo YEI (AOTP).

Tabuľka 1 – výsledky teoretického experimentu – aplikácia príkladov dobrej praxe z vybraných vzorových ČŠ

	Celková alokácia (EÚ + SK zdroj)	Čerpanie (EÚ + SK zdroj)	Miera čerpania	Miera čerpania - vzorový ČŠ	90% miery čerpania vzoru	Teoretic ké čerpanie	Teoretic ká zmena v čerpaní	Príspevo k zmeny v TC na zvýšení celkovej
SUMA	19 131	8 589	45%			11 950	3 360	17,57%
TC1 Výskum a	1 982	562 749	28%	58,13%	52%	1 037	474 630	2,48%
TC2 IKT	823 400	169 171	21%	85,41%	77%	632 922	463 751	2,42%
TC3	1 814	758 071	42%	71,17%	64%	1 162	404 442	2,11%
TC4 Nízkouhlíkové	1 004	440 395	44%			440 395		
TC5 Prispôsobenie sa zmene klímy,	986 546	492 556	50%	93,48%	84%	829 965	337 409	1,76%
TC6 Ochrana životného	2 291 501	1 201 750	52%	92,93%	84%	1 916 550	714 800	3,74%
TC7 Dopravná a energetická	4 317 302	2 117 151	49%	79,33%	71%	3 082 521	965 370	5,05%
TC8 Trvalo udržateľná a	2 051 354	1 242 732	61%			1 242 732		
TC9 Sociálne	1 115	410 509	37%			410 509		
TC10 Vzdelávanie a odborná príprava	431 508	133 046	31%			133 046		
TC11 Efektívna	287 819	127 536	44%			127 536		
MULTI cieľové	1 291	462 792	36%			462 792		
TA Technická	731 340	471 410	64%			471 410		

Zdroj: EK + vlastné prepočty autora

4. Dôsledky oneskoreného čerpania EŠIF

4.1. Vplyv oneskoreného profilu platieb na reálnu hodnotu využitých prostriedkov

Momentálne najdiskutovanejším dôsledkom pomalého tempa čerpania prostriedkov z EŠIF je strata reálnej hodnoty zostávajúcich nevyužitých prostriedkov (pripomíname, že v prípade SR sa jedná o sumu 6,5 mld. EUR, resp. 39% alokácie) resp. problémy pri implementácii. Posledné 3 roky implementácie – roky 2021 až 2023 sú charakteristické vysokým tempom inflácie, obzvlášť cien stavebných materiálov. Rozpočty dobiehajúcich projektov nie sú nastavené na súčasné ceny, čo v extrémnych prípadoch vedie až k odstúpeniu od zmluvy, v miernejších k rokovaniu o úprave projektu, v oboch prípadoch ale k ďalšiemu oneskoreniu čerpania. S uvedenými problémami sa neborí len SR, ide o celoeurópsky fenomén, avšak v štátoch s rýchlejším čerpaním prostriedkov EŠIF sú dôsledky vysokej inflácie výrazne nižšie.

Pri kvantifikácii týchto dôsledkov budeme skúmať rozdiel medzi nominálnou a reálnou hodnotou čerpania (objem čerpania prepočítaný na ceny roku 2015). Pri výpočtoch budeme využívať nasledovné predpoklady:

- rovnomerné dočerpanie alokácie EŠIF medzi 16.7.2022 a 31.12.2023 (pre zjednodušenie nepredpokladáme ďalšie dekomitmenty)
- výšku inflácie budeme merať prostredníctvom deflátoru HDP.

V tabuľke 2 uvádzame sumárnu výšku nominálneho čerpania EÚ fondov, čerpania prepočítaného na ceny roku 2015, ich rozdiel a podiel tohto rozdielu na pôvodnej nominálnej alokácii. Ako je možné vidieť, inflácia najviac ukrojila z nominálneho čerpania v prípade BG, CZ a RO a najmenej v prípade EL. Tabuľka 2 ale hovorí iba o polovici príbehu. Kým výška inflácie predstavuje exogénny faktor pre výšku reálneho čerpania EŠIF, ktorý ČŠ nemajú (úplne) pod svojou kontrolou, to, čo ČŠ dokážu ovplyvniť je profil platieb z EÚ. Toto si ukážeme na niekoľkých príkladoch:

- SR dosahuje podpriemernú rýchlosť čerpania EŠIF, ak by ale profil platieb v každom z rokov 2015 až 2023 zodpovedal priemernému čerpaniu v EÚ, reálna hodnota prostriedkov z EŠIF by dosiahla 15,16 mld. EUR, t.j. bola by cca o 140 mil. EUR vyššia.
- Ak by SK kopírovalo profil platieb CZ, ktoré k 15.7.2022 dosahovalo 6. priečku v EÚ, reálna hodnota čerpania by dosiahla 15,31 mld. EUR³¹.
- Ak by SK kopírovalo profil platieb IE, ako najrýchlejšieho ČŠ v EÚ, reálne čerpanie by predstavovalo až 15,56 mld. EUR, t.j. o 500 mil. EUR viac!

Profil platieb z EŠIF má významný vplyv na reálnu hodnotu prostriedkov prijatých z EÚ. Pri oneskorení čerpania dochádza k väčšiemu poklesu reálneho čerpania z EÚ, pričom pri vyšších hodnotách inflácie je tento efekt ešte výraznejší.

³¹ Hoci sa v CZ vplyvom inflácie nominálne čerpanie znehodnotilo ešte výraznejšie ako v prípade SK, profil čerpania je v CZ omnoho rýchlejší. Dôvodom vyššieho znehodnotenia je vyššia hodnota deflátoru, ktorú EK pre rok 2023 odhaduje vo výške 149,1, v prípade SR len vo výške 124,1 (pozn. rok 2015=100).

Tabuľka 2 – dopad zmeny cenovej hladiny na reálne čerpanie prostriedkov EŠIF

	(A) nominálne čerpanie	(B) čerpanie v cenách roku 2015	(C) = (B) - (A) rozdiel	(D) = (C) / (A) podiel z pôvodnej alokácie
Austria	6 692 617 458	6 124 205 445	-568 412 013	-8,5%
Belgium	3 509 308 882	3 112 013 101	-397 295 781	-11,3%
Bulgaria	11 352 618 846	8 835 876 480	-2 516 742 366	-22,2%
Croatia	12 344 840 950	11 193 583 466	-1 151 257 484	-9,3%
Cyprus	1 133 213 413	1 082 302 628	-50 910 785	-4,5%
Czechia	25 829 634 591	20 997 896 641	-4 831 737 950	-18,7%
Denmark	2 107 632 886	1 940 544 048	-167 088 838	-7,9%
Estonia	4 867 791 868	4 199 166 751	-668 625 117	-13,7%
Finland	4 955 609 687	4 667 064 585	-288 545 102	-5,8%
France	37 451 913 525	35 147 706 478	-2 304 207 047	-6,2%
Germany	34 056 082 064	30 351 742 822	-3 704 339 242	-10,9%
Greece	25 676 178 500	25 230 585 443	-445 593 057	-1,7%
Hungary	27 307 062 042	24 576 694 494	-2 730 367 548	-10,0%
Ireland	4 490 973 835	4 259 685 272	-231 288 563	-5,2%
Italy	64 029 217 048	59 691 320 080	-4 337 896 968	-6,8%
Latvia	6 315 088 170	5 467 042 370	-848 045 800	-13,4%
Lithuania	9 475 423 337	8 097 231 828	-1 378 191 509	-14,5%
Luxembourg	321 439 192	285 059 503	-36 379 689	-11,3%
Malta	1 006 184 076	893 486 492	-112 697 584	-11,2%
Netherlands	2 795 410 551	2 479 801 583	-315 608 968	-11,3%
Poland	92 108 481 451	86 571 423 510	-5 537 057 941	-6,0%
Portugal	29 465 436 046	27 188 439 362	-2 276 996 684	-7,7%
Romania	36 007 581 050	29 779 129 478	-6 228 451 572	-17,3%
Slovakia	16 806 551 724	15 027 643 954	-1 778 907 770	-10,6%
Slovenia	4 562 343 060	4 151 946 679	-410 396 381	-9,0%
Spain	58 361 483 928	53 669 319 184	-4 692 164 743	-8,0%
Sweden	4 711 320 852	4 557 629 287	-153 691 565	-3,3%

Zdroj: EK

4.2. Vplyv profilu platieb na multiplikačný efekt investícií z EŠIF

V tejto časti sa pozrieme na vplyv rozloženia profilu platieb na výšku dodatočného zvýšenia HDP prostredníctvom prvej investície z EŠIF pri rôznych výškach fiškálneho multiplikátora. Príjem z EŠIF budeme považovať za exogénnu zmenu vo výške vládnych výdavkov, ktorá sa po vstupe do ekonomiky prejaví zvýšením príjmov v hospodárstve SR, ktoré sa následne pretavia do zvýšenia spotreby, pričom sa tento cyklus bude viacnásobne opakovať. Rôzne profily platieb budeme aplikovať pri nasledovných výškach multiplikátora (2/3, 1 a 1,5)³².

Najskôr ale príjmy SR z EŠIF z programového obdobia 2014-20 očistíme o prislúchajúce odvody SR do rozpočtu EÚ a následne tak získame informáciu o čistom fiškálnom efekte v jednotlivých rokoch (predpokladáme plné dočerpanie obálky SR)³³:

Tabuľka 3 – výpočet čistého dodatočného fiškálneho efektu EŠIF v rokoch 2015 až 2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podiel SK na rozpočte EÚ	0,47%	0,52%	0,58%	0,58%	0,56%	0,57%	0,67%	0,69%	0,71%
Výška platieb z rozpočtu EÚ na EŠIF14-20 v mld. EUR	16,7	26,4	35,0	52,9	58,0	73,3	82,7	89,9	119,5
Príjem SK z EŠIF 14-20 v mld. EUR	0,403	0,892	0,888	1,548	1,345	1,834	1,966	2,553	3,599
Odvody SR do rozpočtu EÚ na EŠIF14-20 v mld. EUR	0,078	0,138	0,203	0,309	0,325	0,419	0,556	0,616	0,846
Čistý fiškálny efekt v mld. EUR	0,325	0,754	0,685	1,239	1,020	1,415	1,411	1,937	2,752

Zdroj: EK, MF SR³⁴

Na príklade si uveďme, čo znamená hodnota multiplikátora 1. Predstavme si čistý fiškálny impulz vo výške 1 mil. EUR. Tento impulz vyvolá v nasledujúcom roku zvýšenie spotreby o ½ mil. EUR. V ďalšom roku to bude $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$ mil. EUR, o ďalší rok 1/8. Takýmto tempom by na dlhom horizonte počiatočná investícia vo výške 1 mil. EUR vyvolala celkové zvýšenie spotreby o rovnako veľkú sumu, t.j. 1 mil. EUR. Pri výške multiplikátora 2/3 by sa dodatočná spotreba zvyšovala o 40% hodnoty pred roka, pri výške multiplikátora 1,5 by sa spotreba zvyšovala o 60%.

Pozrime sa, čo by spôsobil multiplikátor vo výške 1 na našich dátach:

- v roku 2016 by sa HDP SR dodatočne navýšilo o 162 mil. EUR (1/2 z impulzu 325 mil. EUR v roku 2015)
- v roku 2017 by sa HDP SR dodatočne navýšilo o 458 mil. EUR (1/2 zo súčtu impulzu 754 mil. v roku 2016 a dodatočného navýšenia HDP v roku 2016 o 162 mil. EUR)

³² Výšku multiplikátora je ťažko empiricky zistiť, odhady rôznych autorov sa pohybujú cca od 0,4 do 3, ďalej predpokladáme, že percentuálna miera dodatočného navýšenia príjmu je v čase konštantná.

³³ Abstrahujeme od národného spolufinancovania.

³⁴ <https://www.mfsr.sk/sk/medzinarodne-vztahy/europske-zalezitosti/rozpocet-europskej-unie/prijmy-z-rozpocetu-eu/prijmy-z-rozpocetu-eu.html>

- ...
- celkovo by sa v pri očakávanom profile platieb SR z EŠIF HDP SR v rokoch 2015-2023 navýšilo o 7,167 mld. EUR

Ak by SR ale zaznamenala rýchlejšie čerpanie prostriedkov z EŠIF, multiplikačný efekt by mohol na vyššie objemy čistých príjmov z EŠIF pôsobiť už dlhšie. V tabuľke 4 uvádzame odhad navýšenia HDP (pre roky 2015 až 2023) pri rôznych úrovniach multiplikátoru a rôznych scenároch čerpania alokácie SR z EŠIF:

Tabuľka 4 – výška dodatočného navýšenia HDP SR pri rôznych úrovniach multiplikátoru a profiloch platieb

Výška dodatočného navýšenia HDP SR (v mld. EUR) v rokoch 2015-23 pri rôznych profiloch čerpania prostriedkov z EŠIF			
výška multiplikátoru	2/3	1	1,5
SK profil platieb	5,1	7,2	9,8
EÚ profil platieb	6,1	8,6	11,7
CZ profil platieb	6,8	9,6	13,1
IE profil platieb	7,4	10,5	14,6

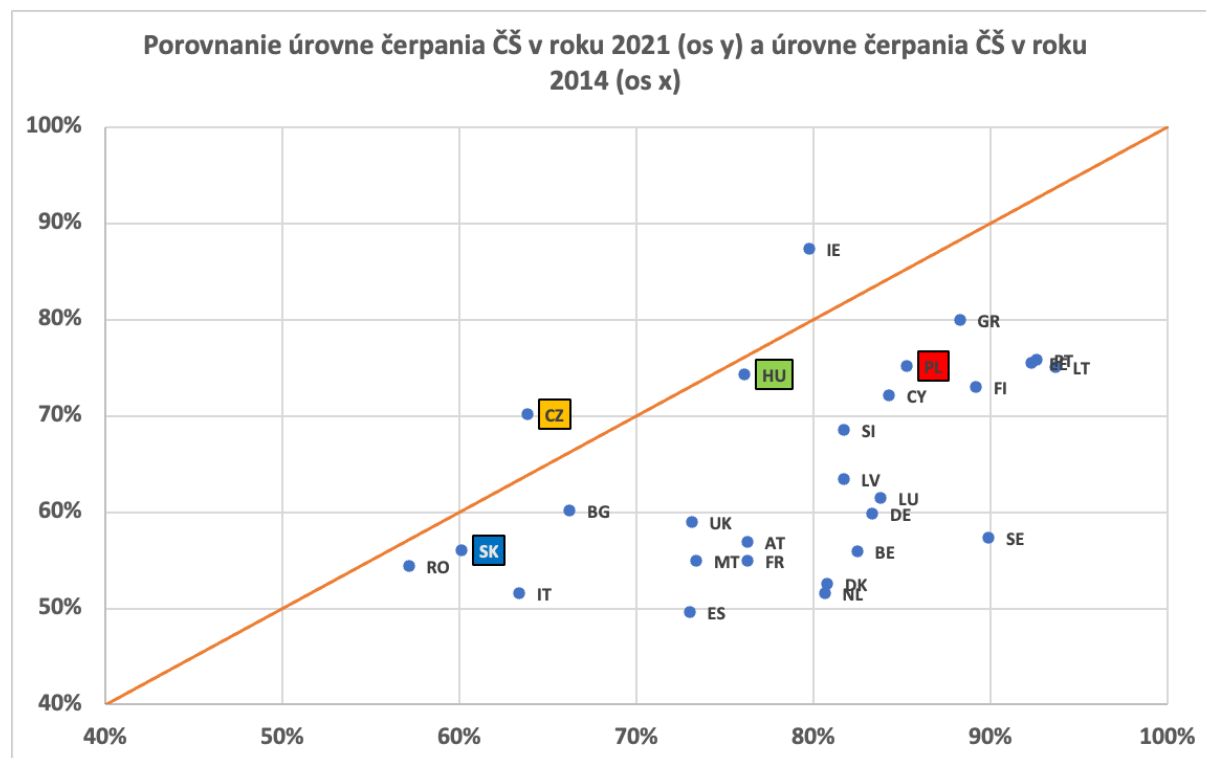
Zdroj: vlastné prepočty autora

Hoci uvedený príklad predstavuje hypotetické scenáre s veľkým množstvom zjednodušení, vo všeobecnosti možno tvrdiť, že pomalým tempom čerpania eurofondov sa taktiež odsúvajú benefity z multiplikačného efektu investícií z EŠIF, pričom na horizonte 1 programového obdobia tak môže SR na nižšom objeme HDP stratiť aj niekoľko miliárd EUR.

4.3. Vplyv oneskoreného profilu platieb na výšku prepadaných prostriedkov (dekomitmenty)

Skúsenosti z programového obdobia 2007-13 naznačujú, že u ČŠ s nízkou úrovňou čerpania prostriedkov 2 roky³⁵ (resp. 3 roky v prípade RO a SK) pred ukončením obdobia hrozí vysoká pravdepodobnosť prepadnutia významného objemu prostriedkov v súvislosti s nedodržaním pravidla N+3, resp. pri ukončení jednotlivých programov. V rámci PO 2007-13 na EÚ úrovni týmto spôsobom prepadli prostriedky vo výške 7,6 mld. EUR, resp. 1,7% celkovej alokácie EÚ zdroja (448,4 mld. EUR). Percentuálna miera prepadnutia prostriedkov sa výrazne líšila naprieč jednotlivými ČŠ, pričom ČŠ s vysokou mierou čerpania ku koncu roka 2015 boli od vysokého prepadu prostriedkov takmer úplne ochránené. Korelácia medzi percentuálnou mierou prepadnutia prostriedkov k celkovej alokácii a úrovni čerpania v roku 2015 dosahovala vysoké hodnoty: 67%. Na nasledujúcom grafe je zobrazená situácia v jednotlivých ČŠ:

Graf 45 – závislosť výšky dekomitmentov od úrovne čerpania

Zdroj: EK + vlastné prepočty autora

Ako je možné vidieť z grafu, PL, ako najrýchlejší štát z V4 nezaznamenal žiadne dekomitmenty. Pozícia SK a CZ bola približne rovnaká. So zrýchlením čerpania CZ v PO 2014-20 a **pri zachovaní trendu z PO 2007-13 možno predpokladať, že SK zaznamená výrazne vyššiu mieru prepadnutia prostriedkov ako CZ a zvyšné štáty V4, a ktorá ho bude opäť radiť na posledné priečky v EÚ.**

³⁵ Rok 2013

4.4. Vplyv oneskoreného profilu platieb na spustenie ďalšieho programového obdobia

Napriek pôvodným plánom SR k spusteniu platieb z PO pre roky 2021-27 na prelome rokov 2021 a 2022³⁶ k realizácii platieb zatiaľ nedošlo. SR ako 16. štát v poradí podpísala 18.7.2022 Partnerskú dohodu s EK na roky 2021 až 2027, avšak k spusteniu čerpania ešte chýba viacero krokov, predovšetkým schválenie Operačného Programu Slovensko.

Cieľom tejto podkapitoly je hľadanie korelácie medzi oneskoreným profilom platieb jedného programového obdobia a vplyvom na spustenie nasledujúceho. K tomuto budeme využívať 2 prístupy:

- porovnanie poradia, v ktorom jednotlivé ČŠ EÚ a EK pristúpili k podpisu partnerskej dohody na roky 2021-27 a aktuálneho poradia (k 15.7.2022) pri čerpaní prostriedkov politiky súdržnosti,
- spätný pohľad k roku 2017, kedy sa výraznejšie rozbehlo PO 2014-20 pri súčasnom ukončovaní PO 2007-13, pričom budeme skúmať koreláciu medzi úrovňou priebežných platieb PO 2014-20 v roku 2017 a celkovou úrovňou platieb z PO 2007-13 v rokoch 2014 až 2017 (jednotlivo za každý rok).

Slabou stránkou prvého prístupu je skutočnosť, že podpísanie partnerskej dohody nemusí odzrkadľovať pripravenosť daného štátu k čerpaniu z nového obdobia, keďže v PO 2021-27 celkovo klesol význam partnerskej dohody oproti dôležitosti schválenia jednotlivých operačných programov. Napriek tomu sme pri porovnaní poradia, v ktorom jednotlivé ČŠ s EK schvaľovali partnerské dohody a poradia aktuálneho čerpania, pozorovali negatívnu koreláciu medzi týmito veličinami na úrovni -30%.

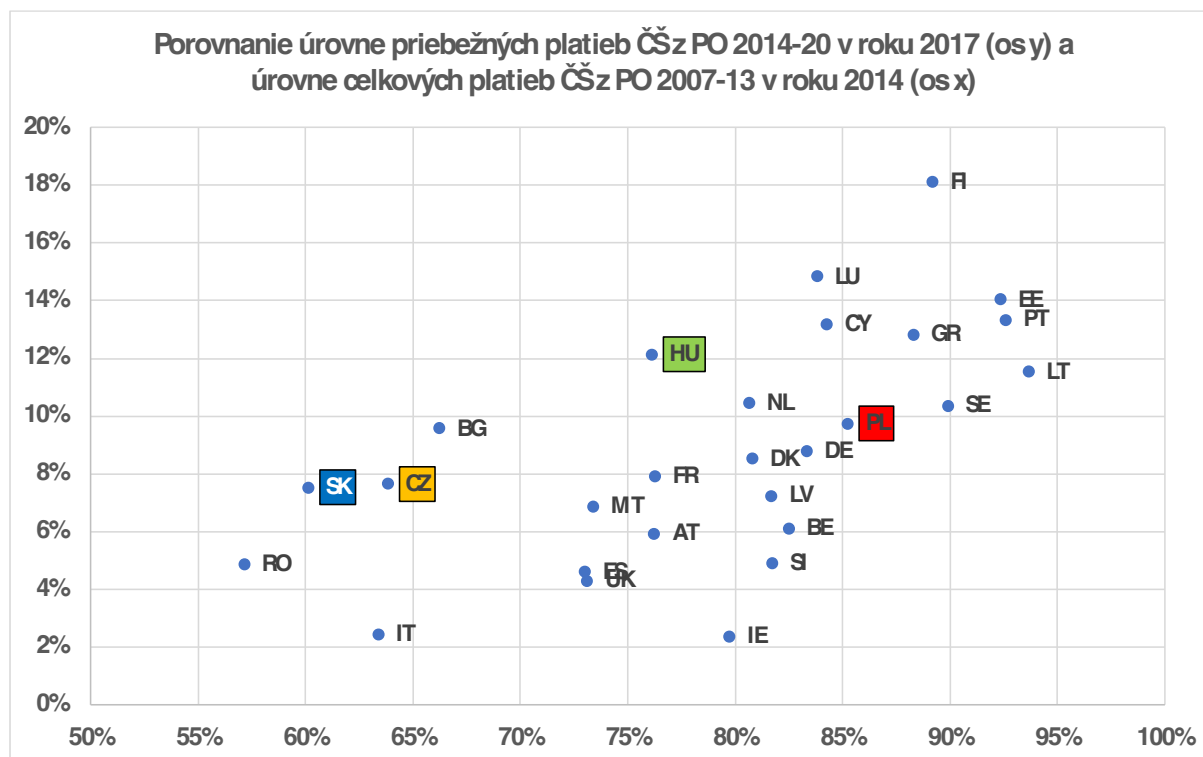
Robustnejšie závery môžeme pozorovať pri aplikovaní druhého prístupu. Tu najprv vysvetlíme prečo porovnáme úroveň priebežných platieb a nie celkových platieb a objasníme výber rokov:

- V prvých rokoch programového obdobia je celková úroveň platieb z EÚ výrazne ovplyvnená úrovňou predfinancovania. Zároveň v rokoch 2015 a 2016 zaznamenávame minimálnu hodnotu priebežných platieb (kladný údaj nie pri všetkých ČŠ), preto sme za východiskový rok vybrali rok 2017.
- Avšak ak by sme porovnali úroveň priebežných platieb z PO 2014-20 v roku 2017 s úrovňou celkových platieb z PO 2007-13 za rok 2017, taktiež by sme dostali skreslené výsledky. Úroveň platieb z PO 2007-13 za rok 2017 nehovorí až tak o schopnosti ČŠ dosahovať rýchle čerpanie a dosahovať ho už skôr ako v posledných rokoch PO, ale hovorí skôr o miere projektov, ktoré ČŠ dokázal dotiahnuť do úspešného konca (platba z EÚ). Väčšiu výpovednú hodnotu pre nás budú mať údaje o úrovni čerpania za roky 2014 a 2015.

Korelácia medzi úrovňou priebežných platieb PO 2014-20 v roku 2017 a úrovňou celkových platieb z EÚ PO 2007-13 v roku 2014 dosahovala vysoké hodnoty: 61% (resp. 54% ak by sme porovnávali rok 2017 s rokom 2015), čo si môžeme všimnúť aj na nasledovnom grafe:

³⁶ <https://www.mirri.gov.sk/aktuality/cko/vicepremierka-remisova-predstavila-strategicky-plan-pre-investicie-z-eurofondov/index.html>

Graf 46 – Porovnanie úrovne priebežných platieb z PO 2014-20 (rok 2017) a úrovne platieb z PO 2007-13 (rok 2014)

Zdroj: EK + vlastné prepočty autora

Väčšina ČŠ, ktoré zaznamenali v PO 2007-13 rýchlejšie čerpanie a vedeli ho dosiahnuť už skôr, zaznamenala náskok aj pri nábehu PO 2014-20. Zo štátov V4 to môžeme spozorovať najmä v prípade HU, čiastočne aj v prípade PL.

Na základe predošlých príkladov si dovoľujeme tvrdiť, že pomalé tempo čerpania eurofondov v jednom programovom období má za následok oneskorenie nábehu čerpania aj v nasledujúcom PO.

Záver

Aktuálny stav:

- Úroveň čerpania prostriedkov EŠIF z programového obdobia 2014 až 2020 dlhodobo dosahuje podpriemerné hodnoty, ktoré radia SR medzi najpomalšie ČŠ EÚ.
- K 15.7.2022 SR vyčerpala 61% pridelenej alokácie, do konca roka 2023 potrebuje dočerpať ešte 6,5 mld. EUR.
- SR zaostáva aj za zvyšnými štátmi V4, ktoré sa dokázali odraziť od nízkych hodnôt zaznamenaných počas programového obdobia pre roky 2007 až 2013.
- Spomedzi jednotlivých fondov dosahuje SR najhoršie pozície pri EFRR, ENRF a rozvoji vidieka, úroveň čerpania v prípade KF a ESF radí SR približne k priemeru EÚ.
- SR nevyniká v čerpaní v ani jednom tematickom celi politiky súdržnosti, mierne nadpriemerné hodnoty zaznamenáva pri čerpaní prostriedkov na technickú pomoc, zamestnanosť a dopravnú infraštruktúru, v ostatných tematických cieľoch dosahuje podpriemerné až posledné priečky.
- Podiel objemu projektov vybraných na financovanie pomocou politiky súdržnosti na celkovej alokácii dosahuje taktiež podpriemernú úroveň, a to aj pri tematických cieľoch s vysokou koreláciou medzi úrovňou čerpania a mierou alokovania prostriedkov.

Dôsledky:

- Pomalý nábeh čerpania vo vysoko inflačnom prostredí (najmä roky 2022 a 2023) znižuje reálnu hodnotu investícií z EŠIF, spôsobuje dodatočné problémy pri čerpaní prostriedkov a zvyšuje riziko, že prostriedky nie sú efektívne alokované na aktuálne výzvy.
- Oneskoreným profilom platieb SR do budúcnosti odsúva aj benefity z dodatočného navýšenia HDP vplyvom pozitívneho fiškálneho multiplikátora spôsobených prvotnou investíciou z EŠIF.
- S vysokým objemom nedočerpanej alokácie v posledných rokoch programového obdobia sa taktiež zvyšuje riziko nenávratného prepadnutia prostriedkov prípadne aj zníženia ich kvality. Pomalé čerpanie eurofondov v jednom PO sa môže preliať aj do nasledujúceho PO.

Odporúčania:

- Pri hodnotení čerpania eurofondov v SR brať do úvahy aj celoeurópsky kontext so zameraním sa na štáty V4. Pravidelne zverejňovať pozíciu SR v rámci EÚ aj pri údajoch zverejňovaných MIRRI SR a MF SR.
- Počas implementácie a pri príprave strategických dokumentov hľadať inšpiráciu v najúspešnejších ČŠ EÚ, nadviazať a udržiavať pravidelné styky s týmito ČŠ na politickej aj technickej úrovni.

- Do budúcnosti zvážiť podporu z EŠIF tých oblastí, v ktorých SR dlhodobo dosahuje výrazne podpriemerné hodnoty a naopak posilniť alokácie oblastí, v ktorých SR dosahuje priemerné a nadpriemerné hodnoty.
- Zvážiť zvýšenie objemu vybraných projektov s cieľom zrýchliť implementáciu, spraviť tak už v najskorších fázach programového obdobia.
- So zapojením analytických kapacít podrobne preskúmať vplyv oneskoreného profilu platieb na ich výslednú reálnu hodnotu a preskúmať vplyv tempa čerpania eurofondov na výšku HDP v absolútnej úrovni, ako aj za určité časové obdobie (počas trvania jedného PO).

Liberálno-centristická skupina Renew Europe (RE) bola založená po tohtoročných eurovoľbách ako pokračovateľ doterajšej skupiny ALDE (Aliancia liberálov a demokratov za Európou). Je treťou najsilnejšou frakciou. Renew Europe je orientovaná proeurópsky, chce sa sústrediť na potreby občanov a hľadať európske riešenia na európske problémy.